

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoo.cn.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۰۵۱۱ تماس حاصل نمایید

نقش زنان روستایی در

اقتصاد روستا

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoo.cn.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۰۵۱۱ تماس حاصل نمایید

فصل اول

نقش و حیثه کار زنان
در فعالیتهای غیر زراعی

نقش و حیطة کارزنان در فعالیتهای غیر زراعی:

اقتصاد روستا، فعالیتهایی را در بر می گیرد که هر یک بر حسب گستردگی و وسعتی که دارد در ارتقاء درآمد روستائیان مؤثر می باشد. از این رو بررسی های انجام شده نشان می دهد که هر قدر امکان بهره گیری از منابع درآمد برای روستائیان متنوع تر و فراوانتر باشد سطح درآمد و رفاه آن جامعه بالاتر بوده است برای مثال روستاهای منطقه تالش به لحاظ برخورداری از امکان کشت محصولات متنوع (برنج، مرکبات، تنباکو) از درآمد نسبتاً بهتری برخوردار می باشند. یا مناطق ساحلی به لحاظ همجواری با دریا قادرند از طریق فعالیتهای توریستی یا ماهیگیری درآمد حاصل از کشاورزی خود را تکمیل نمایند. در عین حال عمده ترین فعالیتهای جانبی روستائیان که معمولاً در کنار زراعت صورت می گیرد به شرح زیر می باشد:

دامداری و پرورش طیور

دامداری و نگهداری از حیوانات بزرگ جثه در منطقه بسیار محدود بوده و تنها گاوداری در قسمت جلگه ای رواج دارد. در مناطق روستایی مورد مطالعه گاوداری عمدتاً به شکل سنتی و در جوار سایر اشتغالات کشاورزی صورت می گیرد. البته با رواج زندگی شهری و خصوصاً گسترش جاده های مواصلاتی که برای گاوهای که در سطح روستا زندگی می کردند خطرآفرین می باشد. از تعداد گاوهای منطقه کاسته شده

است. گاوداری در بین خانواده های نمونه نسبتاً رواج چندانی ندارد و اکثراً تنها به داشتن یک یا دو گاو اکتفا می نمایند که این گاوها تنها قادرند لبنیات خانواده را تأمین نمایند و محصولی برای عرضه به بازار از آنها بدست می آید. در گاوداری به شکل سنتی معمولاً زن و مرد توأمان همکاری دارند لیکن برحسب نوع و وظایف سهم هر یک از آنها متغیر می باشد.

جدول (۵-۱) سهم زنان و مردان را در گاوداری بشکل سنتی و پرورش ماکیان نشان

میدهد

سهم مردان و زنان از پرورش دام «گاو» و طیور به تفکیک فصول

نیروی کار	فصول	تعریف دام	نگهداری	دوشیدن	علف	پرورش
			در آغل	شیر	چینی	طیور
زن	بهار			۱۰۰		۱۰۰
	تابستان			۱۰۰		۱۰۰
	پاییز		۱۰	۱۰۰		۱۰۰
	زمستان		۲۰	۱۰۰		۱۰۰
	بهار	۱۰۰			۱۰۰	
	تابستان	۱۰۰			۱۰۰	

	۱۰۰		۹۰		پاییز	
	۱۰۰				زمستان	
			۸۰			

هر یک از مراحل دامداری ۱۰۰٪ در نظر گرفته شده که بطور نسبی سهم زنان و مردان نسبت به این ارقام محاسبه شده است.

همانطور که از جدول مستفاد می گردد اوج حجم کار مردان عمدتاً در فصول بهار و تابستان که امر علف چینی تعلیف دام می پردازند می باشد و در فصل پاییز که فصل بیکاری زراعی است نگهداری حیوان در آغل را نیز بر عهده دارند این در حالیست که در فصل زمستان که به آماده کردن زمین زراعی مبادرت می ورزند بخشی از این وظایف را به زنان محول می کنند، لیکن دوشیدن از وظایف مختص زنان است که در چهار فصل برحسب شیردهی جوان قابل انجام است.

از سوی دیگر همانطور که در جدول ملاحظه می گردد، پرورش طیور از وظایف خاص زنان می باشد که عمدتاً جهت تأمین تخم مرغ و گوشت سفید خانوار بدان اقدام می ورزند و بعضاً به فروش محصولات حاصل از آن نیز می پردازند. جالب توجه است که اصلی ترین گوشت مصرفی خانوار گوشت سفید بوده و تخم مرغ از اقلام مهم تأمین کننده پروتئین خانواده می باشد.

در سال ۱۳۷۵ تعداد گاو و گاومیش موجود شهرستان ۱۱۲۸۴۴ رأس گزارش شده است. آمار دریافتی کشتار دام، از ۳۰۴۶۶ رأس گاو و گاومیش کشتار شده شهرستان در سال ۱۳۷۵ مقدار ۳۳۵۳ تن گوشت قرمز و ۶۴۹ تن پوست تولید شده است. مقدار شیر تولید شده از گاو و گاومیش های موجود شهرستان این سال برابر ۱۱۹۳۲/۲ تن گزارش شده است. شهرستان تالش در سال ۱۳۷۵ دارای ۴۶۷۸۲۱ رأس گوسفند و بز بوده است که با کشتار ۱۷۰۵۴۷ رأس از آن، مقدار ۲۵۵۵ تن گوشت قرمز و ۱۷۰/۸ تن پوست تولید شده است. (۱)

منطقه تالش از دوران های اولیه سکونت اقوام و متأخرین دارای نظام عشیره ای و پدرسالاری بوده و به نظر می رسد که دام داری قبل از رواج کشاورزی با توجه به استعداد های اقلیمی و معیشت های خدادادی در تالش رواج داشته و مردم ابتدا دام دار بوده و بعداً به تدریج به کشاورزی روی آورده اند.

دختران خردسال به جای حضور در کلاس درس به مراقبت از بزها و گوسفندان هستند اکنون خواندن و نوشتن و بازی کردن محروم هستند فردا محرومیت های دیگری در انتظار آنهاست. بعلت شرایط توپوگرافی شهرستان تالش و وجود ارتفاعات که پوشیده از مراتع طبیعی مرغوب است بنابراین عده ای به زندگی کوچ نشینی روی آورده اند. وضعیت اصلی و غالب آنها پرورش دام از نوع گوسفند و بز می باشد.

زنان در جامعه کوچ نشین علاوه بر ایفای وظیفه همسر و مادری نقش مهمی را نیز در اقتصاد خانواده دارند گذشته از چارچوب قانونی جایگاه زن در خانواده و جامعه بعثت نقش تولیدی زنان در جامعه کوچ نشین که دوشادوش مردان چرخ زندگی را در عرصه خانواده و میدان اجتماع به حرکت در می آورند. زن در رتبه باارزشی در میان خانواده قرار دارد. وی بعنوان یار و یاور مرد، در امور خانه از پخت و پز تا تهیه پنیز و ماست و کره و صنایع دستی، هیزم شکستن تا رسیدگی به دام ها همچنین امور فرزندان نقش عاطفی ویژه ای را نیز در خانواده ایفا می کند او به عنوان همسر از ابتدای زندگی با ناملایمات و رنج و مشکلات در کنار شوهر مسیر زندگی را با جبر و تلاش می پیماید و فرزندان خانواده را تربیت می کند. زن بعنوان مدیر خانه دارای اختیاراتی بسیار در حوزه تصمیم گیری در مسایل شخصی و خانوادگی است و تا حدی که قوانین اجتماعی، سنتی به وی اجازه این اختیار را بدهد پیش می رود. (۲)

زنبورداری

شهرستان تالش سابقه دیرینه در پرورش زنبورعسل دارد. این شهرستان به واسطه برخورداری از آب و هوا و شرایط مناسب و میزان بارندگی مطلوب همواره پر از گونه های مختلف گیاهی است که فعالیت زنبورداری را آسان می نماید. بنابراین، استعداد

خاص اقلیم جغرافیایی منطقه از نظر پوشش و تنوع گیاهی موجب شده تا تولید عسل در حد مطلوب باشد.

فرهنگ، آداب و رسوم و سنت مردم تالش به گونه ای است که بین فعالیت زن و مرد در امور مختلف کشاورزی تفاوت خاصی وجود ندارد.

زنان روستایی همگام با همسرانشان در تمام طول سال به فعالیتهای متعدد کشاورزی و دامپروری از جمله در زمینه پرورش زنبور عسل مشغول هستند؛ چرا که زنان روستایی منطقه دوش به دوش مردان و در برخی موارد حتی به تنهایی در اموری از قبیل موم بافی، استحصال عسل، برداشت عسل، تغذیه مصنوعی و انتقال کندوها فعالیت دارند تعداد پرورش دهندگان زنان روستایی استان گیلان بیش از ۲۵۰ نفر است به همین دلیل، استان گیلان به عنوان محل اجرا پروژه زنبور عسل با همکاری سازمان ملل خواربار کشاورزی (فائو) FAO مورد توجه قرار گرفت و انتخاب شد.

اجراء پروژه زنبور عسل با همکاری فائو پروژه زنبورداری با همکاری فائو در سال ۷۹ با تلاش دختر امور زنان روستایی و عشایری وزارت جهاد سازندگی سابق و مدیریت ترویج و مشارکت مردمی گیلان به اجرا آمد. این پروژه شامل فعالیتهای تولید عسل به منظور ایجاد درآمد برای قشر آسیب پذیر جامعه روستایی می شود.

هدف اصلی طرح فراهم نمودن امکانات مستقیم برای روستاییان زنبوردار به منظور تولید عسل و در نتیجه افزایش درآمد خانوار روستایی است. مخاطبان این طرح، زنان روستایی هستند این پروژه سعی دارد ابزار پیشرفت در زمینه تهیه و تولید عسل را به منظور افزایش درآمد و اهمیت غذایی خانوار به طور رایگان در اختیار زنان روستایی قرار دهند.

اجرای پروژه زنبور عسل با همکاری فائو در استان گیلان با هدف افزایش و بهبود تولید عسل و فرآورده های جانبی. حمایت از زنان فقیر روستایی و یا سرپرست خانوار و کمک به ایجاد درآمد خانوار روستایی پیگیری شد. قیمت فروش هر کیلوگرم عسل حدود ۱۲ هزار ریال می باشد. (۳)

جدول (۵-۲) پراکندگی گروههای زنان زنبوردار استان گیلان

ردیف	نام شهرستان	مناطق روستایی	تعداد (نفر)	تعداد هر گروه (نفر)	تعداد گروهها
۱	تالش	چوبر - - اسالم	۱۸	۶	۳
۲	ماسال	ورمپه - تبرسرا	۱۲	۶	۲

۳	۶	۱۸	دوران - آبریاد - استه سر	رضوانشهر	۳
۲	۶	۱۲	سیاه منه سر - مریوان	لنگرود	۴
۱۰	۲۴	۶۰		جمع	

منبع: هیمای اقتصادی استان گیلان شهرستان تالش، سازمان مدیریت و برنامه ریزی

استان ۱۳۷۷.

نوغانداری:

کرم ابریشم و پرورش آن یکی از درآمدهای فرعی خانوارهای روستائیان خصوصاً نقاط جلگه ای بوده و در ۷۶ روستا رواج دارد.

اگر چه به لحاظ بالا رفتن قیمت تخم مرغ نوغان و سایر محدودیت‌های ایجاد شده تا حدودی از وقت خانواده ها به انجام اینگونه فعالیتها کاسته شده لیکن فعالیت مذکور در ارتقاء درآمد خانوارهای بهره بردار بسیار مؤثر بوده است و هر چند که طول مدت صرف شده برای عمل آوری پيله کرم ابریشم کمتر از دو ماه می باشد لیکن در این مدت محدود قادر است درآمد زیادی را نصیب خانواده ها نماید.

فعالیت فوق الذکر نیز دارای مراحل متعددی است که در هر یک از مراحل به تناسب توانایی جنسیتها از نیروی کار زنان ، مردان و کودکان استفاده می گردد.

جدول ۵-۳- مراحل متعدد عمل آوری پیله کرم ابریشم را بر حسب سهم هر یک از جنسیتها نشان می دهد.

جدول (۵-۳) مراحل و سهم کار زنان و مردان در پرورش کرم ابریشم

جنس	تهیه تخم نوغان	نگهداری کرم نوزاد	چیدن و آماده کردن برگ	تمیز کردن جا	برداشت	متوسط
زن	-	۲۰	۳۰	۱۰	۵۰	۲۰/۲
مرد	۱۰۰	۸۰	۷۰	۹۰	۵۰	۷۰/۸

نظر به اینکه انجام مراحل فوق الذکر عمدتاً در ماههای فروردین و اردیبهشت که زمان اوج کار زنان در و وجین می باشد صورت می گیرد لذا نقش مردان عمدتاً برجسته تر از نقش زنان می شود هر چند که در این نوع اشتغال که بیشتر بصورت حاشیه ای و در کنار سایر فعالیتها صورت می گیرد تمامی اعضای خانواده شرکت دارند لیکن مردان و فرزندان پسر نقش بیشتری را در این فرآیند برعهده دارند.

در سال ۱۳۷۵ شهرستان تالش دارای ۵۲۱ خانوار نوغاندار بوده است که این خانوارها با استفاده از ۱۰ هکتار توتستان و ۱۲۱۶ جعبه تخم نوغان مقدار ۳۳۰۰۰ کیلوگرم پيله تر تولید نموده اند. (۴)

۱- سیمای اقتصادی - اجتماعی شهرستان تالش سال ۱۳۷۷ - تهیه کننده معاونت هماهنگی و برنامه ریزی تلفیق و تنظیم: فرشته طالش انساندوست . سازمان برنامه و بودجه.

۲- شکوری، چنگیز. سیری در کوچ نشینان تالش ، انتشارات آذر خزر، ۱۳۸۲

۳- حسن زاده، ملیحه ، توسکا فصلنامه آموزشی و ترویجی. شماره چهارم زمستان ۸۰،

۴- سیمای اقتصادی - اجتماعی شهرستان تالش سال ۱۳۷۷. تهیه کننده معاونت هماهنگی و برنامه ریزی تلفیق و تنظیم: فرشته طالش انساندوست. سازمان برنامه و بودجه.

صنایع روستایی:

اگر چه روستا و زندگی روستایی با فعالیتهای کشاورزی عجین شده و کشاورزی نقش اصلی را در فعالیتهای توسعه روستایی دارد اما در سه دهه گذشته نقش فعالیتهای اشتغالزا موسوم به فعالیتهای خارج از مزرعه به عنوان فرصتهای تکمیلی اشتغال تولید به

افزایش درآمد خانوارهای روستایی مورد توجه سیاستگذاران و برنامه ریزان توسعه قرار گرفته است. (۱)

انواع صناعی که در روستاها ممکن است وجود داشته باشد:

الف : صنایع دستی و سنتی

ب : صنایع تبدیلی

ج : خدمات فنی و صنعتی روستاها

جان هامفری دلایل حمایت از صنایع کوچک مقیاس را وابسته به شرح زیر می داند:

۱- صنایع کوچک دارای منافع ملی است، چنانکه با داشتن یک بخش صنعتی کوچک توانمند، می توان حضور متنوع کالاهای تولیدی و اشتغال کارآمد را تضمین کرد.

۲- صنایع کوچک مقیاس بدون حمایت‌های دولتی بوجود نخواهد آمد چرا که این صنایع دارای محدودیتهای از قبیل رسوخ به بازار است.

صنعتی شدن به عنوان قسمتی از راهبرد و توسعه همه جانبه روستایی در تحقق

مهمترین اهداف توسعه روستایی نقش بسزایی داشته است.

در یک جمع بندی کلی از مطالعات صورت گرفته پنج اثر عمده صنعتی شدن و روستا را می توان اینگونه ذکر کرد:

الف : ایجاد اشتغال، افزایش درآمد، ثبات شغلی و درآمد

ب : کاهش مهاجرت‌های روستایی

ج : کاهش نابرابری های منطقه ای با استفاده از منابع محلی و رونق کشاورزی

د: افزایش رفاه روستایی (مسکن، بهداشت، پس انداز) تغییر الگوی مصرف مواد

غذایی و کالاهای مصرفی با دوام ، افزایش آگاهی ها و رونق آموزشی

هـ: گسترش صادرات

با توجه به مطالب ذکر شده باید اذعان داشت که در شهرستان تالش از انواع صنایع

روستایی فقط صنایع دستی سنتی و صنایع تبدیلی آنهم بصورت محدود وجود دارد که

در صنایع تبدیلی معمولاً زنان نقش خاصی ندارند.

صنایع تبدیلی - صنایع دستی:

صنایع تبدیلی در کلیه بخشهای صنعت وجود دارد که تعریفهای گوناگونی برای آن

ارائه شده است. در بخش کشاورزی. صنایع تبدیلی به صناعی گفته می شود که ارتباط

مستقیم و تنگاتنگ با زیربخشهای مختلف بخش کشاورزی داشته باشد. در واقع این

صنایع با تکمیل فرآیند تولید مواد کشاورزی و آماده سازی این محصولات، برای عرضه

به بازار فروش و مصرف نقش ایفا می کند. این صنایع به تکنولوژی ساده و ماشین آلات

سبکی نیاز دارد که به آسانی می توان آنها را در مناطق روستایی ایجاد کرد. مواد اولیه این

صنعت در روستاها به سهولت آماده است بخش سنتی کشاورزی زمانی به رشد و توسعه

واقعی می رسد که همزمان با رشد تکنولوژی در دیگر بخشهای اقتصادی، از تکنولوژی در دیگر بخشهای اقتصادی، از تکنولوژی نو بهره بگیرد. (۱)

بهترین صنایع تبدیلی محصولات کشاورزی شهرستان تالش کارخانه برنجکوبی است. در سال ۱۳۷۵ این شهرستان ۸۳ کارخانه برنجکوبی داشته که به تبدیل شلتوک برنج به دانه برنج مشغول بوده اند. متأسفانه بجز این صنعت تبدیلی صنعت تبدیلی دیگری وجود ندارد و این حرفه نیز تا به این زمان صرفاً به مردان اختصاص داشته است و زنان در آن نقشی نداشته اند و مشکلات این بخش را می توان به دلایل زیر شرح داد:

- کمبود نقدینگی برای تولیدکنندگان

- عدم انگیزه سرمایه گذاری برای سرمایه گذاران در مناطق روستایی به دلیل نداشتن

امکانات مناسب و بازارسازی

- نبود خلاقیت در بسته بندیهای محصولات مختلف بویژه برای صادرات

- عدم تنوع در تکنولوژی تولید و استفاده از ماشین آلات قدیمی

- کمبود آموزشهای فنی و حرفه ای در مدارس

با توجه به مطالب ذکر شده می توان نتیجه گرفت که صنایع تبدیلی مواد غذایی، عامل

مهمی در توسعه و گسترش کشاورزی و کشوری است به طوری که اگر در بعضی از

محصولات شیوه های صحیح تبدیل و انبارداری مواد غذایی به کار گرفته شود، کشور از

لحاظ تأمین این محصولات بی نیاز خواهد شد. با توجه به این عناوین و اهمیت فعالیت زنان در این زمینه موارد چندی برای تحقق اهداف توسعه صنایع تبدیلی و اشتغال زایی مؤثر زنان روستایی پیشنهاد می شود که با عملکرد و اجرای آنها زنان روستاهای تالش نیز می توانند در زمینه این صنعت به فعالیت پردازند.

الف) تسهیلات و حمایت‌های دولت از زنان بخصوص زنان روستایی بیشتر شود تا آنها بتوانند از منابع اعتباری و تسهیلات بانکی به راحتی استفاده کنند.

ب) الگوهایی برای مصرف بهینه محصولات کشاورزی و فرآوری و تولید فرآورده های سالم و مغذی خانگی توسط مروجان و کارشناسان زن برای خانوارهای شهری و روستایی ترسیم و به آنها آموزش شود.

ج) از فارغ التحصیلان زن دانشگاهها در رشته های کشاورزی به عنوان سرمایه های علمی و فنی مورد نیاز بخش کشاورزی برای تولید بهتر و مرغوبتر و راه اندازی صنایع تبدیلی و همچنین برای نظارت و مشاهده استفاده شود.

د) ایجاد روحیه تعاون و همکاری در بانوان و قدرتمندکردن سرمایه های جزیی در قالب تعاونی.

تولید صنایع دستی از جمله فعالیتهایی است که عمده ای از زنان را بخود مشغول نموده است. صنایع دستی انواع گوناگون محصولات را شامل می گردد از جمله این

فعاليتها می توان حصيربافی - توليد وسايل چوبی، بافت قالی و قالیچه و بافندگی را نام برد که برخی از آنها مانند قالیبافی از فعاليتهاي کاملاً زنان محسوب می گردد و برخی ديگر مانند ساخت وسايل چوبی جهت عرضه به بازار و حصيربافی از فعاليتهاي است که مردان نیز بدان اقدام می نمایند.

شکی نیست که صنايع دستی با سنتها و آداب و رسوم جامعه و تفکر و بينش هنرمندان و سازندگان و نیز محیط جغرافيايی و طبيعی رابطه مستقيم و بسيار نزديک دارد. و به همین جهت از صنايع ماشینی متمایز می باشد.

در سال ۱۳۷۵ تعداد ۱۷۵۴ واحد صنايع دستی در شهرستان تالش فعال بوده است این واحدها توانستند ۲۵۴۸ نفر را به فعاليت مشغول نماید. انواع صنايع مورد نظر عبارتند از قالی بافی، گلیم بافی توليدات دست بافت پشمی و سفالسازی ، گلیم بافی با بیشترین تعداد، ۵۳/۸ درصد شاغلان و سفالسازی با تعداد ۴ واحد یک درصد شاغلان صنعت دستی این شهرستان را به خود اختصاص داده اند در کل ۱۶ درصد کل شاغلان صنايع دستی استان در این شهرستان فعاليت دارند.

در تالش بعد از انقلاب توليد گلیم به لحاظ مهاجرت برخی بافندگان از نواحی اردبیل و خلخال و تنگناهای ناشی از فرصت های شغلی نضج گرفته و حدود ۴۰۰ دستگاه

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoocn.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۰۵۱۱ تماس حاصل نمایید

بافندگی در دهستانهای اسالم و حومه شهرستان تالش وجود دارد که سالیانه بیش از

۱۰/۰۰۰ مترمربع گلیم به بهای حدوداً ۵۶۰ میلیون ریال تولید می نماید.

این فعالیتها معمولاً مختص بانوان شهرستان تالش می باشد که در زمانی که از کار

کشاورزی فارغ می شوند به کارهای دیگر روی می آورند. همچنین در این شهرستان

ساختن تنورهای سفالی نیز بر عهده زنان روستا می باشد.

۱- مرادی ، آزاده . مقاله اشتغالزایی زنان روستایی در زمینه صنایع تبدیلی، هدی،

نشریه آموزشی ترویجی ، ویژه مروجان زن روستایی.

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoo.cn.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۰۵۱۱ تماس حاصل نمایید

فصل دوم

ویژگیهای اجتماعی - اقتصادی فعالیتهای

زنان روستایی منطقه

۲- ویژگیهای اجتماعی - اقتصادی فعالیتهای زنان روستایی منطقه:

۱-۲- تفاوتهای جنسی در نحوه بهره گیری از سواد و تأثیر آن بر اقتصاد روستایی منطقه:

همانطور که پیش از این نیز اشاره شد از اهرمهای مهمی که جهت ارتقاء آگاهی و کیفیت کار زنان مورد نیاز است تحصیل می باشد. بالا بودن سطح تحصیل در جامعه ای که خصوصاً در بین زنان نه تنها آنها را قادر به بهره گیری از مهارتهای جدید و بهبود کیفیت کار می کند بلکه این امر خود به خود سبب محدودیت تعداد فرزندان شده و همچنین فرزندان سالم و آگاه در دامن چنین مادرانی پرورش خواهند یافت.

البته باید توجه داشت که گسترش آموزش و پرورش درس دختران و زنان روستایی ممکن است موجب کاهش مشارکت آنان در فعالیتهای سنتی گردد لیکن در عین حال می تواند زمینه را برای فراگیری فنون و مهارتهای نوین فراهم ساخته و آنان را با شرایط توسعه روستایی همراه سازد.

گسترش امکانات امکانات تحصیلی برای دختران روستایی در سالهای اخیر تا حدی توانسته فاصله سواد بین جنسهای مذکر و مؤنث را در روستاها کاهش دهد. این در حالیست که گسترش تحصیلات بین مردان ممکن است سبب بالارفتن نرخ مهاجرت آنان از روستا به شهر گردد لیکن برای دختران تنها سبب بالارفتن نرخ بیکاری خواهد

شد چرا که همپای گسترش امکانات آموزشی اشتغالات متناسب با آموزشهای داده شده
بوجود نیامده است. و از آنجائیکه دختران از توان تحرک فیزیکی کمتری برخوردار می
باشند، قادر به یافتن شغلی مناسب برای خویش نخواهند بود.

بنابراین اطلاعات مربوط به سطوح تحصیلات جمعیت نمونه ما را در تشریح برخی از
تفاوتهای جنسیتی در ساختار شغلی یاری خواهد نمود. بر این اساس جدول (۵-۴) تهیه
شده است که سطح تحصیلات در میان جمعیت نمونه را نشان می دهد.

همچنین در اکثر نواحی توسعه یافته فاصله سواد بین دو جنس در سنین پایین رو به
کاهش می رود. خصوصاً در سطوح دبستان در قریب به اتفاق روستاهای مورد مطالعه
امکانات آموزشی برای دختران و پسران بطور برابر موجود است. چنین شرایطی این
امیدواری را می دهد که در آینده بهبود دسترسی به تحصیل سبب افزایش فرصتهای
اشتغال برای زنان روستایی گردد. همانطور که در جدول (۵-۴) ملاحظه می گردد. در
گروه سنی دبستان حتی تعداد و نسبت آنان بیش از جمعیت ذکور می باشد بطوریکه ۵۱
درصد باسوادان در سطح تحصیلی ابتدایی را زنان تشکیل می دهند و دلیل این امر را
عمدتاً در کاهش تعداد تحصیل کردگان زن در سطوح بالاتر نسبت به مردان می توان
قلمداد نمود در سطوح بعد از ابتدایی و از سطح راهنمایی می توان این سیر نزولی و
افزایش تفاوت بین باسوادان مذکر و مؤنث را مشاهده نمود. لذا در این مقطع در برابر

۱۲۶ باسواد مرد ۸۶ باسواد زن یعنی تنها (۴۰/۶) درصد وجود دارد. علاوه بر این ۲۳ درصد باسواران زن نیز در این سطح سواد قرار دارند و به عبارتی ۵۵ درصد زنان با سواد کمتر از سطح دبیرستان سواد دارند و در عین حال ۳۲/۶ درصد آنان نیز بی سواد می باشند.

شاید دسترسی تحصیل برای زنان، محدوده ای باشد که آنان در سالهای اخیر بیشترین نفع را از آن برده اند جدول مذکور نشان می دهد که هنوز تفاوت بسیاری بین اناث و ذکور در این منطقه وجود دارد. علاوه بر اینها سقوط نرخ باسوادان در مقطع نظری و دیپلم به بعد برای هر دو جنس زیاد است و نسبت . آنانی که دبیرستان را پشت سر گذاشته اند و یا تا آن سطح پیش رفته اند تنها ۱۰/۲ درصد است.

علیرغم اهمیتی که کسب سواد و تحصیلات در آگاهی بخشیدن و اعطاء اعتبار اجتماعی و بالطبع آن مشارکت در تصمیم گیریها برای زنان دارد، آنها عمدتاً تحصیلات را به عنوان وسیله ای جهت دستیابی به شغلی مناسب می نگرند تا به عنوان ابزاری برای ایفای نقش اجتماعی.

بدین ترتیب اگر چه گسترش سواد در بین زنان روستایی در آگاهی بخشیدن و ارتقاء توان اجتماعی آنان مناسب در بهره گیری از توانهای ایجاد شده و عدم امکان اعطاء نقش های متناسب با قابلیتهای موجود مشکلات فردی و اجتماعی آنان دوچندان می گردد لذا

به موازات سرمایه گذاری در جهت ایجاد امکانات دسترسی برابر به آموزش برای دختران خصوصاً در سطوح تحصیلی بالاتر لازم است برنامه هایی در جهت بهره گیری از تواناییهای بالقوه آنان طرح ریزی گردد.

جدول (۵-۴)

کل	درصد به جمعیت گروه سنی مشابه درصد نسبت به گروه جنسی درصد نسبت به کل جمعیت		سطوح تحصیلی
	زن	مرد	
۲۱۰	۱۲۲	۸۸	بیسواد
	۵۸/۱	۴۱/۹	
۲۷/۶	۳۲/۶	۲۲/۷	
	۱۶/۰	۱۱/۶	
۲۴۳	۱۲۴	۱۱۹	دبستان
۳۱/۹	۵۱/۰	۴۹/۰	
	۳۳/۲	۳۰/۷	

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoo.cn.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۰۵۱۱ تماس حاصل نمایید

	۱۶/۳	۱۵/۶	
۲۱۲	۸۶	۱۲۶	
۲۷/۹	۴۰/۶	۵۹/۴	راهنمایی
۲۷/۹	۲۳/۰	۳۲/۶	
	۱۱/۳	۱۶/۶	
۸۲	۳۸	۴۴	
۱۰/۸	۴۶/۳	۵۳/۷	نظری و دیپلم
	۵/۰	۵/۸	
۶	۱	۵	
۰/۸	۱۶/۷	۸۳/۳	فوق دیپلم
	۰/۳	۱/۳	
	۰/۱	۰/۷	
۸	۳	۵	لیسانس و بالاتر
	۳۷/۵	۶۲/۵	
۱/۱	۰/۸	۱/۳	
	۰/۴	۰/۷	

۷۶۱	۳۷۴	۳۸۷	
۱۰۰	۴۹/۱	۵۰/۹	جمع

۲-۲- کم و کیف درگیری زنان در انواع فعالیتهای

جهت روشن شدن نحوه مشارکت زنان در نیروی کار و چگونگی توزیع کار آنان طی فصول مختلف سال و همچنین درگیری آنان در امور خانه داری درج سؤالات خاصی ضروری بود که طی آن ضمن تفکیک هر یک از وظایف روزانه چگونگی مشارکت زوجین (زن و مرد) در انجام هر یک از این فعالیتهای مورد پرسش قرار گرفت. بنابراین لازم بود که ساعتهای معمولی که به کارهای روزمره پرداخته می شود و ساعتهای واقعی با موثر که در فعالیت تولید زراعی صرف می گردد و تفکیک شود. لذا اگر در روز مورد مصاحبه فرد مورد سؤال به دلائلی کار نمی کرده متوسط ساعتهای معمولی در کار در هفته پرسیده می شد، و همچنین برای جلوگیری از تأثیرات فصلی و قراردادن زمان مصاحبه در بازگرددن نحوه و میزان کار از سوی پاسخگو، یک دوره دوازده ماهه شامل چهار فصل که به طور عادی مردان و زنان در طی یکسال به کار می پرداختند مبنای پرسش قرار گرفته است. جدول (۵-۵)

داده های گردآوری شده از منطقه مورد مطالعه نشان می دهد که کار در مزرعه برای زنان به عنوان مکمل خانه داری و بلکه انجام امور اقتصاد مختلط با کارهای روزمره خانه است و لذا تفکیک آنها برای پاسخگویان دشوار می باشد. چرا که زنان ضمن رسیدگی به امورات روزمره منزل در زمان فراغت از آن به فعالیتهای اقتصادی جانبی مانند رسیدگی به مرغان خانگی و یا باغچه سبزیجات و یا انجام امور مربوط به مزرعه خانوادگی می پردازند. لذا همانطور که در جدول (۵-۵) ملاحظه می گردد ساعات روزانه درگیر در کار زنان بسیار طولانی تر از ساعات کار روزانه مردان گزارش شده است. این درحالیست که اوقات فراغت آن نیز کوتاهتر می باشد. این امر نشان می دهد که زنان غالباً اولین عضو خانواده هستند که صبحها بر می خیزند و کار را شروع می نمایند و آخرین عضوی هستند که برای استراحت به بستر می رود. قابل ذکر است که ساعات صرف شده برای هر یک از امور روزانه خانه و یا کار در مزرعه و ... بر حسب سن و تعداد فرزندان و خصوصاً سن و

جدول (۵-۵) نحوه توزیع ساعات کارهای خانگی و اقتصادی در یک شبانه روز به

تفکیک مرد و زن

ساعات صرف شده برای مردان			جمع	تعداد	کل ساعات صرف شده	انواع فعالیت
جمع	تعداد شمارش	مجموع ساعات صرف شده		شمارش	برای زنان	
۲/۹۵	۳۴۶	۲۲۱/۸	۹/۵	۶۹۱	۹۷۹/۸	کل مدت فعالیتهای خانه داری
۰/۱۶	۱۱	۱/۸۰	۰/۵	۱۱	۸/۲۰	جمع آوری و ذخیره آب
۱/۱۵	۵۷	۶۵/۵۰	۰/۲۱	۵۷	۱۱/۸۰	جمع آوری سوخت
-	-	-	۱	۱۱۴	۱۶۶	شستشو و تمیز کردن وسایل منزل
-	-	-	۱	۱۱۲	۱۵۵/۳۰	شستشوی

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoo.cn.com مراجعه کنید

یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۰۵۱۱ تماس حاصل نمایید

						السبه
۱/۴۸	۹۸	۱۴۵/۵۰	۱	۹۸	۱۱۳/۵۰	تهیه مواد غذایی و پوشاک
-	-	-	۱/۵	۱۱۳	۲۱۱	پخت غذا
۰/۱	۶۹	۱۲	۱/۵	۶۹	۱۱۸/۵۰	شستشو و مراقبت از فرزندان
-	-	-	۰/۵	۶	۱۰	مراقبت از بیماران در منزل
۰/۰۶	۱۱۱	۷	۱/۵	۱۱	۱۸۵/۵۰	نظافت منزل
۱۰/۰۷	۱۹۰	۱۰۴۹	۸/۵۴	۱۹۰	۶۹۲/۳	کل مدت فعالتهای تولیدی
۸/۷۷	۱۱۳	۹۹۱	۵/۱۱	۱۱۳	۵۷۷/۵۰	فعالیت

						اقتصادی اصلی و فرعی
۰/۵۰	۲۳	۱۳	۱	۲۳	۵۱/۵	تولید صنایع دستی
۰/۸	۵۴	۴۵	۰/۵	۵۴	۶۲/۳۰	نگهداری و مرمت منزل
۳/۴۰	۱۰۵	۳۵۷	۱/۵	۱۰۵	۱۵۷/۵	اوقات فراغت

جنس آنها نوسان می یابد برای مثال وجود دختران جوان در خانه کمک بزرگی برای مادر در انجام امور جاری روزانه می باشد و فرصت بیشتری برای آنان جهت حضور در مزرعه فراهم می سازد.

بدین ترتیب ساعات کار روزانه زنان ۱۸ ساعت در برابر ۱۳ ساعت کار مردان گزارش شده است. این درحالیست که اوقات فراغت مردان نیز بیش از دوبرابر وقت آزاد زنان می باشند (۳/۴ در برابر ۱/۵)، لذا ملاحظه می گردد که زنان در حال حاضر با فشار کاری بسیار می باشند و از عمده ترین دلایل کناره گیری آنان از فعالیتهای اقتصادی در زمان بهبود شرایط اقتصادی خانوار همین مسأله است. لذا در هر گونه برنامه ریزی که با

هدف بهبود شرایط کار و زندگی زنان طرح ریزی می گردد در نظر گرفتن این مسأله ضروری می باشد. در مناطق روستایی زنان معمولاً یک وظیفه دوگانه بلکه سه گانه را بر عهده دارند، آنها همچنانکه مسئولیت انجام امور منزل، نگهداری کودکان و تولید مواد غذایی معیشتی را بر عهده دارند، آنها همچنانکه مسئولیت انجام امور منزل، نگهداری کودکان و تولید مواد غذایی معیشتی را بر عهده دارند در عین حال در اشتغالات نقدی نیز مشارکت دارند. تقریباً در همه جا زنان نسبت به مردان ساعات بیشتری کار می کنند.

بررسی جدول فوق الذکر ما را به این واقعیت رهنمون می سازد که در درون خانواده تقسیم کاری پایدار و قوی حاکم است. چنین تقسیم کاری در طی تاریخ طولانی و پرمایه مقتضیات اجتماعی جامعه شکل گرفته که عوامل پیرامونی بندرت قادر به تغییر و دگرگونی آن است. و تنها به برخی از جنبه های اشتغال زنان تأثیر می گذارد، می باشد. بر طبق چنین تقسیمی کاری در طی تاریخ طولانی و بر پایه مقتضیات اجتماعی جامعه شکل گرفته که عوامل پیرامونی بندرت قادر به تغییر و دگرگونی آن است و تنها به برخی از جنبه های اشتغال زنان تأثیر می گذارد، می باشد. بر طبق چنین تقسیم کاری در طی تاریخ طولانی و بر پایه مقتضیات اجتماعی جامعه شکل گرفته که عوامل پیرامونی بندرت قادر به تغییر و دگرگونی آن است و تنها به برخی از جنبه های اشتغال زنان تأثیر می گذارد، می باشد. بر طبق چنین تقسیم کاری امور مربوط به خانه داری و تربیت کودکان

بطور اصلی جزو وظایف قطعی زنان محسوب می گردد و مردان نقش بسیار ضعیفی در انجام اینگونه امور ایفا می نمایند، این در حالیست که نقش مردان در این زمینه نیز عمدتاً به اموراتی که به نحوی خارج از منزل مربوط می گردد محدود می شود لیکن در مقابل زنان فعالیت مردان در امور اقتصادی و تولیدی بیش از زنان گزارش شده است. چنین توزیعی بیانگر چندبعدی بودن وظیفه زنان در مقابل اشتغال مردان در یک فعالیت اقتصادی اصلی اس. بنابراین در هر گونه برنامه ریزی توجه به این نکته که زنان واحد می بایست فعالیتهای متنوع و متعددی را انجام دهند و وقت آزاد کمتری دارند را می بایست مورد توجه و دقت نظر قرار داد. کم و کیف درگیری زنان در انواع فعالیتهای اقتصادی و غیر اقتصادی تابعی از خصوصیات اجتماعی اقتصادی و محیطی به گونه ای که افرادی با ویژگیهای مختلف عکس العملی متفاوت نسبت به شرایط از خود بروز می دهند و لذا مقدار ساعات صرف شده در هر یک از وظایف فوق تحت تأثیر عوامل متعدد از جمله سواد و سن زنان قرار دارد.

جهت دستیابی به تحلیلی در مورد تأثیر سطوح تحصیلی زنان بر میزان وقت صرف شده در هر یک از فعالیتهای مورد نظر بر اساس داده هی بدست آمده از پژوهش میدانی (جدول ۶/۵) تنظیم شده است.

چنین تأثیری از طریق سن نیز قابل تفسیر می باشد که اطلاعات آن در جدول (۷-۵)

درج گردیده است. همانطور که اشاره گردید یکی از عوامل مهم مؤثر بر نحوه و میزان کار زنان روستایی سطح تحصیلات و سواد آنان می باشد. از آنجائیکه اشتغال در روستاها عمدتاً به صورت غیررسمی و کار مزارع می باشد لذا همانطور که از جدول استنباط می گردد با افزایش سطح سواد از میزان اشتغال تولیدی و اقتصادی یا به عبارتی کار زراعی کاسته می گردد، این درحالیست که ساعاتی را که صرف امور خانه داری می نمایند افزایش یافته است. عمده ترین دلیل این افزایش ساعات کار خانه داری را می توان در وجود فرزندان خردسال در اینگونه خانواده ها دانست چرا که غالباً افرادی با سطح سواد بالاتر سن کمتری نیز داشته و خانواده های جوان را تشکیل می دهند از اینرو ساعات فراغت کمتری را نیز گزارش کرده اند در حالیکه زنان بیسواد با سطح سواد ابتدایی عمدتاً دارای سنین بالاتر بوده که قاعدتاً وقت آزادشان نیز اندکی بیشتر می باشد.

(۱۶-۵)

طبق این جدول (۷-۵) نحوه توزیع ساعات کار زنان خانواده را برحسب سن آنان نشان می دهد همانطور که ملاحظه می گردد در گروههای سنی پایین تر ساعاتی که صرف رسیدگی به امور خانه می گردد طولانی تر است. همانطور که قبلاً نیز گفته شد علت آنرا در کوچک بودن فرزندان خانواده که نه تنها قادر به کاستن بار کاری مادر

نیستند بلکه خود مراقبت بیشتری را می طلبند می توان دانست، تنها در گروه سنی بالاتر از ۶۵ سال حکم نقض می گردد که آن نیز به دلیل کهنسال بودن این زنان و کاهش توانایی کارشان است که خود بخود برای انجام کاری مشابه نیاز به صرف وقت بیشتری دارند. در رابطه با فعالیتهای اقتصادی، اندکی نوسان دیده می شود بطوریکه زنان کمتر از ۲۵ سال به دلیل عمدتاً تازه تشکیل خانواده داده و مشغله کمتری دارند وقت بیشتر را در این امور صرف می نمایند در حالیکه در گروههای سنی بعدی در این زمینه شاهد افت ساعات کار می باشیم بعد از آن در گروه سنی ۵۵-۶۶ مقدار وقت صرف شده در این فعالیت به حداکثر رسیده و سپس به دلیل کاهش توان کاری و وجود فرزندان بزرگسال به عنوان نیروهای کمکی مجدداً ساعات کار مادران سیر نزولی می یابد.

بررسی جدول (۵-۸) توزیع فصلی کار، نشان می دهد که بیشترین درگیری زنان در امور زراعت در فصول بهار و تابستان می باشد که مراحل کاشت محصول انجام می شود و مرحله داشت و برداشت عمدتاً بر عهده مردان است. بنابراین اهمیتی که این مرحله از کار کشت و زرع داشته تعیین کننده کیفیت و کمیت محصول است. لذا نقش کاری زنان برجسته تر می باشد با عنایت به اینکه اغلب روزهای کار مردان زمانی است که آنها صرف نظارت و آبیاری و به عبارتی داشت محصول می نمایند. همچنین این اوقات زمانی را که آنها صرف تهیه و پخش کود و سم می نمایند و یا اوقاتی را که در پی اجیر

کردن کارگر صرف نموده و بر کار وی نظارت دارند نیز شامل می گردد، حال آنکه وقت گزارش شده زنان عمدتاً روزهایی را در بر می گیرد که آنها مستقیماً در زمینه زراعی خانواده

جدول (۵-۸): توزیع روزهای کار زنان برحسب فصول و انواع محصولات مورد کشت

مردان			زنان			انواع کشت و زرع و فصول مختلف
متوسط روزهای کار برای هر فرد	تعداد شمارش	مجموع روزهای کار	متوسط روزهای کار برای هر فرد	تعداد شمارش	مجموع روزهای کار	
۱۳۱/۶	-	-	۸۹/۲	-	-	برنج
۵۲/۲	۱۱۹	۶۲۰۹	۴۷/۲۷	۱۲۶	۵۹۵۶	بهار
۴۶/۲۴	۱۱۶	۵۳۶۴	۲۴/۳۲	۱۲۱	۲۹۴۳	تابستان
۱۵/۹	۶۰	۹۵۴	۱۱	۴۶	۵۰۶	پاییز
۱۷/۳	۲۱	۳۶۴	۶/۵۷	۷	۴۶	زمستان
۱۷۵/۵	-	-	۱۹۸	-	-	تنباکو
۶۵/۷۵	۴	۲۶۳	۶۸	۵	۳۴۰	بهار
۵۸	۵	۲۹۰	۷۴	۵	۳۷۰	تابستان
۲۱/۷۵	۴	۸۷	۲۶	۵	۱۳۰	پاییز

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoocn.com مراجعه کنید

یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۰۵۱۱ تماس حاصل نمایید

۳۰	۱	۳۰	۳۰	۱	۳۰	زمستان
۱۲۷	-	-	۹۳/۶	-	-	حبوبات
۴۸/۷۵	۴	۱۹۵	۳۷/۵	۶	۲۲۵	بهار
۳۷	۵	۱۸۵	۲۹/۱۷	۶	۱۷۵	تابستان
۲۷/۶۷	۳	۸۳	۱۴/۶	۵	۷۳	پاییز
۱۳/۵	۲	۲۷	۱۲/۳۳	۳	۳۷	زمستان
۷۴	-	-	۶۸/۶	-	-	سبزیجات
۲۶/۸۸	۱۷	۴۵۷	۲۳/۲	۲۵	۵۸۰	بهار
۲۰/۹	۱۱	۲۳۰	۱۷۸	۲۳	۴۰۹	تابستان
۱۲	۹	۱۰۸	۱۳/۹	۱۷	۲۳۶	پاییز
۱۴/۲۹	۷	۱۰۰	۱۳/۷	۷	۹۶	زمستان
۱۲۰	-	-	۱۱۶	-	-	سایر
۲۶/۷	۴	۱۰۷	۲۲/۲۵	۴	۸۹	بهار
۲۳	۴	۹۲	۲۸/۶۷	۳	۸۶	تابستان
۲۰	۱	۲۰	۲۰	۱	۲۰	پاییز
۵۰	۱	۵۰	۴۵	۱	۴۵	زمستان

و یا در زمین دیگران بطور یابوری کار کرده و یا به عرضه نیروی کار خویش در قبال دستمزد در سایر اراضی زراعی می پردازند.

بدین ترتیب در هر گونه برنامه ریزی که با هدف بکارگیری از توان فیزیکی و دقت زنان روستایی طرح ریزی می گردد توجه به اوقات پرکاری و کم کاری زنان در طی سال حائز اهمیت می باشد، چرا که تدوین برنامه ای که در وقت زراعی، آنان را از انجام امور کشاورزی باز دارد با شکست روبرو خواهد شد.

۲-۳- منزلت اجتماعی و اشتغال زنان

جهت شناخت بهتر عوامل محیطی تأثیرگذار بر اشتغال زنان روستایی منطقه، علاوه بر گردآوری اطلاعات در مورد وظایف تخصصی، شناسایی تفکراتی که در خانواده و یا در سطح جامعه درباره فعالیت‌هایی که برای زنان یا مردان مناسب است و میزان و منزلتی که آنها در انجام این وظایف بدست می آورند مفید است، بعضی از وظایف با توجه به سطح تکنولوژی بکار رفته و نظارت مستقیم بر کار، دارای منزلت بدون کم و کاست است.

اینکه کار در خانواده باشد یا در مزرعه یا برای دیگران با مزد یا بدون مزد بر منزلت زنان تأثیر می گذارد. کاری که توسط کودکان و گروه‌های کم درآمد انجام می شود خواه ناخواه کم منزلت بشمار می رود. از سوی دیگر میزان مشارکت زنان در خرید و فروش

و تجارت می تواند سبب ارتقاء آگاهی آنان شده و پل ارتباط اطلاعاتی بین شهر و روستا باشند.

در رابطه با جایگاه اشتغال زنان در جامع دیدگاههای متفاوتی وجود دارد. امین زاده در کتاب جمعیت شناسی کار وضعیت کاری زنان را اینچنین بیان نموده است. «با توجه به اینکه خانواده اساس و پایه هر جامعه است، کار زن در منزل بی اجرت و از نظر اجتماعی فاقد ارزش پولی است. زن در خانواده تولید کننده ای است که تابع ارداده شوهر است و تحت انقیاد برای استثمار اقتصادی هر چند که فعالیت او غیر مولد تلقی می شود، این چنین برداشت ناشی از اندیشه اقتصاددانان و آمارشناسان بوده که مشارکت زن را بدون مزد محسوب می دارند و درآمد ملی منظور نمی کنند و در نتیجه در زمره جمعیت فعال مجاب نمی آیند» (۱)

معدالک طبق برآوردهایی که به عمل آمده است، کار نامرئی زن خانه دار حدود ۲۵ تا ۴۰ درصد تولید ناخالص داخلی را تشکیل میدهد، در صورتیکه زنان خانه دار جزء جمعیت فعال در نظر گرفته شوند و خدمات آنان در هزینه خدمات جامعه به حساب آید، بدون شک دگرگونی عمده ای در جهت یابی برنامه های مختلف سیاست اجتماعی بوجود خواهد آمد. این درحالیست که گروهی دیگر بر یکپارچگی کار زن و مرد تأکید داشته و کار زنان کار مردان، سامان دهنده بنیان اقتصادی - اجتماعی نهاد خانواده می دانند.

در مجموع فعالیتهای «زنانه» یا به عبارت دیگر کارهای خاص زنان ناشی از تخصص محدود زنان و واگذاری بعضی مشاغل به اصطلاح «زنانه» برای آنان بیشتر ناشی از نارسایی تخصصی و مهارت آنان و یا بر اثر تخصصها و مهارتهای ناهماهنگ آنان است که عمدتاً با نیازهای بازار کار مطابقت ندارد. لذا از نظر سلسله مراتب شغلی در اثر چنین حالتی در پایین ترین رده های شغلی قرار می گیرند، بطوریکه انجام اینگونه کارها توسط مردان موجب خفت و خواری آنان خواهد گشت.

با توجه به جدول شماره (۵-۹) ملاحظه می گردد که پاسخگویان کشاورزی را دارای پایین ترین منزلت و ارزش بیان نموده اند این دیدگاه برخاسته از وضع نامطلوب اقتصاد کشاورزی و ریسک پذیری آن است لذا نظر به سخت بودن شرایط کاری و نوسانات فراوان در منابع حاصل از فعالیتهای کشاورزی که منجر به استهلاک جسمی زنان روستایی می گردد بیش از ۲۵٪ پاسخگویان از بین اشتغالات رایج روستایی کشاورزی را شغلی نامناسب و پرزحمت بیان نموده اند.

بدین ترتیب آنها هیچگونه تمایلی به اینکه دخترانشان نیز همانند خویش به کشاورزی بپردازند نداشته و تلاش آنان در جهت تحصیل دختران بدین منظور است که آنها بر خروج از سیکل کار پر رنج کشاورزی و فقر توانا گردند. از سوی دیگر بیش از ۱۰٪ از پاسخگویان معتقد بودند که کار برای دیگران فاقد منزلت و ارزش اجتماعی است. این

نگرش ناشی از این باور است که آنها کار برای دیگران را تنها در قالب کارهای کشاورزی و کارگری می‌انگارند و لذا معتقدند که تنها افراد فقیر به اینگونه کارها تن در می‌دهند.

علاوه بر این قریب به ۴٪ پاسخگویان نیز پرورش طیور را نیز به لحاظ تلفات زیاد و زحمت کم حاصل، فاقد ارزش اجتماعی و اقتصادی بیان کرده‌اند.

جدول ۵-۹- اشتغالات دارای پایین‌ترین منزلت و ارزش از نظر پاسخگویان

انواع فعالیتها	تعداد	درصد
کشاورزی	۳۳	۲۵/۲
دامداری و پرورش طیور	۵	۳/۸
صنایع دستی	۰	-
کار در کارگاه و کارخانه	۰	-
کارگری برای دیگران	۱۴	۱۰/۷
اشتغال اداری	۰	۰
هیچکدام	۷۹	۶۰/۳
جمع	۱۳۱	-

۱- امین زاده ، فرخ. جمعیت شناسی کار، جلد دوم. انتشارات دانشگاه ملی ایران، ۱۳۵۸ ، ص ۱۲۷.

جدول (۵-۱۰) به گونه ای دیگر تمایلات زنان را مورد پرسش و نظر خواهی قرار داده است بر طبق جدول مشاهده می گردد که بیش از ۶۶٪ پاسخگویان اظهار داشته اند که مایلند در زمین مزروعی خانواده کار کنند. این احساس ناشی از حس تعلق به خویش و استقلالی است که در چنین شرایطی دارند. در جامعه مورد مطالعه ما نیز ۱۶ درصد از پاسخگویان کار در قبال دریافت دستمزد را ترجیح می داده اند لیکن منظور از این نوع کار عمدتاً فعالیتهای مزدی دیگر غیر از کارهای زراعی نیز بوده است.

نکته قابل توجه این است که ۹/۲ درصد پاسخگویان نیز هیچیک از موارد کاری مذکور را ترجیح نمی داده اند و اصولاً برخی به دلیل کهولت سن و یا برخی دیگر به دلیل عدم نیاز اقتصادی مایل به انجام هیچگونه کاری نبوده اند باید توجه داشت که رفتار و پیش داوری های اجتماعی - فرهنگی عوامل آموزش و فرهنگ را در جامعه ها به حرکت در می آورند و نظام ارزشها از نظر اجتماعی و سنتی انتقال آنها را به افراد تشویق می نماید و خود این امر در شرایط کنونی تقسیم وظایف و نقش را از نظر زن و مرد در کلیه مراحل زندگی گروههای انسانی توجیه می کند. نفوذ مستمر و مداوم اینگونه طرز تفکر و اندیشه ها آنچنان افراد را تحت تأثیر قرار می دهد تا خود را با الگوهای زنان و مردان

تطبيق دهند. بدین ترتیب در فرآیند «اجتماعی شدن» یا به عبارت دیگر در شرایطی که کودک به یک فرد اجتماعی تبدیل می شود تا وظایف محوله را «طبق انتظار» یا مطابق توقعات جامعه انجام دهد، انگیزه های لازم بوجود می آید.

جدول (۵-۱۰) شکل مرجح کار از نظر زنان روستایی

درصد	تعداد	اشکال مختلف کار
۶۶/۴	۸۷	کار در مزرعه خانوادگی
۱۶	۲۱	کار در مقابل دستمزد
۶۹/۱	۸	کار در قبال کاریاوری
۹/۲	۱۲	هیچکدام
۲/۳	۳	بدون پاسخ

۲-۴- جایگاه اشتغال زنان و درآمد خانوار در منطقه:

یک جهت گیری مهم موقعیت زنان، فعالیتهای اقتصادی و دسترسی به درآمد است. در اکثر جوامع روستایی جهان سوم، نیروی کار و درآمد زنان از طریق جامعه کنترل می شود این کنترل عمدتاً توسط مرد ارشد خانواده که پدر یا شوهر می باشد صورت می گیرد.

بهر حال درآمد زنان موقعیت اجتماعی او را حداقل در درون خانوار بهبود بخشیده و بطور بالقوه در وی در تصمیمات خانوادگی و قدرت نسبی در خانواده نقش بیشتر اعطاء می نماید. زنان روستایی منطقه بطور سنتی در تولیدات اقتصادی خانوار توسط عرضه نیروی کار خویش مشارکت داشته اند. چنین فرصتهای اشتغال برای آنان و دریافت درآمد ارزش آنان را در سازمان خانوار بهبود بخشیده هر چند که شرایط و جو کلی بصورت مردسالاری همچنان باقی مانده است. در اکثر کشورهای جهان در شرایط بحرانی دوره های اقتصادی، زنان بیشتری جهت کمک به درآمد خانواده وارد نیروی کار مزدی می گیرند. حتی امروزه زنان به دلیل نیاز اقتصادی در نیروی کار مشارکت می نمایند. صرف نظر از اینکه با همسرانشان زندگی کنند و یا اینکه خود سرپرست خانواده باشند. (۱)

لیکن برطبق بررسیهای میدانی انجام شده زنان منطقه هر چند که عمدتاً به لحاظ نیاز ملی خانوار اقدام به انجام امور کشاورزی و سایر فعالیتهای اقتصادی می نمایند لیکن محدودیتهای ناشی از نبود فرصت در شرایط بحران اقتصادی آنها قادر به گسترش منابع درآمدی خویش از طریق یافتن شغل درآمدزا نمی باشند بلکه در شرایط گسترش بیکاری بعضاً اشتغال سابق خویش را نیز از دست می دهند، بطوریکه نمونه های چندی در منطقه موید این مسأله بوده است که از سوی دیگر با افزایش سطوح دستمزدها و یا افزایش درآمد خانوار از طریق درگیری در امور زراعی که برای اکثر زنان متأهل سبب

بالارفتن درآمد شوهرانشان و بالطبع ارتقاء استاندارد زندگیشان می گردد، زنان زیادی در صدد کاهش کارهای خانگی غیر مزدی شان بر می آیند، در شرایط وجود فرصت‌های اشتغال، این عده ضمن استفاده از شیوه های غیر کاربر و خرید خدمات سعی در اشتغال این گروه به اتلاف وقت آزاد شده خویش می پردازند، برای مثال منسوخ گردیدن سنت تهیه پوشاک خانوار و تهیه سایر ملزومات از جمله حصیر، سبد و ... و رواج انواع تجاری آن شاهی بر این مدعاست.

بررسی‌های به عمل آمده در منطقه نشان می دهد که اگر چه زنان در فعالیتهای اقتصادی و زراعی سهم بسزایی دارند و به خصوص در رابطه با خانوارهای کشاورزی بی زمین و کم زمین یقیناً نقش تعیین کننده ای در جلوگیری از سقوط اقتصاد خانواده در زیر خط فقر داشته اند لیکن محاسبه دقیق سهم آنان در درآمد خانواده نیازمند تحقیق مجزا بوده و از توان این رساله خارج است. چرا که نقش زنان از ابعاد مختلف اقتصادی می بایست مورد توجه قرار گیرد چرا که آنان علاوه بر اینکه با انجام کارهای مزدی مستقیماً در درآمد خانواده مشارکت دارند با اقدام به تولید برخی از نیازمندیهای خانواده و صرفه جویی در خرید خدمات با کاهش هزینه های زندگی از یک سو و با مشارکت در امور کشاورزی و سایر فعالیتهای اقتصادی به عنوان نیروی کار خانوادگی غیر مزدی هزینه های تولید را نیز کاهش می دهد لذا تمامی این مشارکتهای در مجموع می تواند بیانگر

مشارکت زنان در درصد بالایی از درآمد خانواده بوده باشد. اما با نگاهی به موارد فوق الذکر و جهت مقایسه ای ساده نسبت درآمد زنان به مردان در جدول شماره (۵-۱۱) آورده شده است. لذا باید توجه داشت که درآمد حاصل از کار کشاورزی که همکاری مستقیم زمان را نیز در خود داشته جز درآمد سرپرست خانوار که یک مرد می باشد محسوب شده است.

یافته ها بر این نکته تأکید داشته اند که تفاوتها در ساختار درآمد نواحی بیشتر متأثر از

نحوه توزیع اشتغالات

جدول شماره (۵-۱۲) حجم کار زراعی زنان در طی سال به تفکیک سطوح درآمدی خانوار

تعداد روزهای کار کشاورزی زنان در طی یکسال								
درصد	جمع	+۱۲۰	-۱۱۹	۶۰-۸۹	۳۰-۵۹	-۲۹	۰	سطوح درآمد (ریال)
۳	۴	-	-	۲	۱	۱	۰	
۵۱	۶۷	۱۰	۱۲	۲۵	۱۳	۳	۴	
۳۲/۶	۴۴	۲	۵	۶	۱۹	۳	۲	
۱۰/۷	۱۴	۱	۱	۷	۳	۱۰	۰	

-	۱/۵	-	-	۱	۱	۲	۰
۱۳۱	۱۰۰	۱۳	۴۱	۴۱	۳۷	۰	۶

جدول شماره (۵-۱۱) جایگاه و سهم درآمد زنان و مردان در اقتصاد خانوار

جنسیتها	مجموع درآمدها	تعداد	متوسط	سهم زنان و مردان در فعالیتهای کشاورزی	سهم جنسیتها در درآمد خانوار
ذکور	۲۶۶۸۲۰۰۰	۱۵۶	۱۷۱۰۳۸/۵	۶۳/۳	٪۹۱
اناث	۲۷۵۶۳۰۰	۴۹	۵۶۲۵۱	۳۶/۷	٪۹
جمع	۲۹۴۳۸۳۰۰	۲۵	۱۷۶۶۶	۱۰۰	۱۰۰

و تنوع در فرصتهای اشتغال بوده است چند اشتغالی و تنوع منابع درآمد و موقعیت جغرافیایی در اشتغال زنان و مردان تأثیر بیشتری از عوامل فردی مانند سن و تحصیلات داشته است. در عین حال فاکتورهای مکانی نواحی و مبانی اقتصادی بازار کار تأثیر چندانی در درآمدهای غیر زراعی زنان نداشته است. همچنین «لنبرگر» نیز در مطالعات خویش در مناطق روستایی به نتایج فوق دست یافته است. (۲)

بر طبق جدول (۵-۱۲) که به مقایسه درآمد زنان و مردان پرداخته است مشاهده می گردد که در برابر ۱۵۶ مردی که یا از طریق کشاورزی و یا بطور مستقیم درآمدی کسب می نمایند ۴۹ زن به اشتغالات مزدی می پردازند. این در حالیست که درآمد زنان و مردان اختلاف خاصی را نشان می دهد و به عبارتی متوسط درآمد مردان $114/787/5$ ریال بیش از درآمد زنان گزارش شده است. بدین ترتیب نتایج حاصل از کار زنان در مزارع خانوادگی و یا به شکل کار یابوری نیز جزء درآمد مردان محاسبه گردیده است. لذا ملاحظه می گردد که سهم زنان در اشتغالات کشاورزی بیش از ۲۶ درصد بوده در حالیکه سهم آنان از درآمد خانوار تنها ۹٪ برآورد شده است.

سایر متغیرهای مستقل مانند نرخ بیکاری، اشتغال مرد خانوار، سنتها و وجهه نظرها و ... به درآمد زنان مزرعه مرتبط است. نیروی کار زنان روستایی، تقاضاها و کارهای تحمیل شده بر آنها توسط خانواده هایشان، وسعت مسئولیتهای مزرعه و خصوصیات بازار کار زنان روستایی، تقاضاها و کارهای تحمیل شده بر آنها توسط خانواده هایشان، وسعت مسئولیتهای مزرعه و خصوصیات بازار کار به عنوان نقشهایی مؤثر بر اشتغال خارج از مزرعه زنان و درآمدها در نظر گرفته شده است نحوه درگیری زنان روستایی در فعالیتهای اقتصادی قویاً به درآمدهای غیرزراعی مردان و سطوح درآمد خانوار مرتبط است.

ارتباط بین سطوح درآمدی و حجم کار کشاورزی زنان از جدول شماره (۱) قابل درک می باشد بطوریکه ملاحظه می گردد در خانوارهایی با درآمد پایین ترین زنان روزهای بیشتری کار می کنند. از سوی دیگر کار زنان روستایی خود سبب بالارفتن سطح درآمد خانوار گشته و از افت خانواده در زیرخط فقر جلوگیری می نماید. بدین ترتیب کمترین تعداد شاغلین زن در بین خانواده های با درآمد سرانه بسیار بالا دیده می شود. لذا یکی از محرکهای قوی در جذب زنان در نیروی کار کشاورزی نیاز اقتصادی می باشد تا ارتقاء شخصیت و یا نیاز به فعالیتهای اجتماعی و ...

بدین ترتیب ملاحظه می گردد که علیرغم اینکه افزایش درآمد خانوارهای به معنای ارتقاء رفاه و آسایش خانوارهای روستایی است، می تواند سبب خارج شدن زنان از نیروی کار اقتصادی و آزاد شدن اوقات آنان گردد. از اینرو ضمن تلاش جهت بالابردن سطوح درآمدی خانوارهای کشاورزی و حمایت از این اقشار، یافتن جایگزین های مناسب جهت استفاده بهینه از این وقت آزاد شده برای دستیابی به توسعه همه جانبه در روستاها امری ضروری است. در این راستا، اچی مینگ در مطالعات خودش در رابطه با کشور غنا توصیه های زیر را جهت مشارکت فعال زنان ارائه می دهد: این توصیه ها عبارتند از:

تحصیل و آموزش در ۱ - تأسیس مؤسسات مشارکتی ۲ - سازماندهی مهارتها ۳ - توسعه

انسانی

وضع قوانین خدمات حمایتی مانند: الف) انگیزش و آگاهی دادن ب) دسترسی به

اعتبارات ج) تکنولوژی ذخیره کننده زمان و نیروی کار د) تبلیغات

پیشنهادات فوق در جهت تشکل زنان حائز اهمیت می باشد اما آنچه که در منطقه مورد

مطالعاتی بیش از هر چیزی مورد نیاز است ایجاد زمینه ها اشتغال و تشکل در فعالیتهایی

که بعضاً انگیزه های اقتصادی نیز داشته باشد و همچنین آموزشهای فنی - حرفه ای

خصوصاً برای زنان نسل جوانتر که در امور کشاورزی جذب نمی گردند می باشد. در

این رابطه سازمان فائو در پی شناخت و بررسی عواملی است که باید توجه داشت که

دسترسی زنان به منابع درآمد به معنای دسترسی کل خانوار به رفاه بیشتر است چرا که

بررسیهای میدانی نشان می دهد که تمامی زنان مزدبگیر درآمد خویش را جهت رفاه

خانواده خصوصاً فرزندانشان صرف می نمایند.

گاسون نیز در مطالعات خودش نشان داده است که جائیکه زنان یک فعالیت مستقل را

در مزرعه و یا خانه مانند نگهداری از طیور و یا تولید سبزیجات معیشتی اداره می کنند،

به نظر می رسد، آنها بیشتر قادر به کنترل درآمدهای حاصل از آن امور باشند.

همچنین شواهدی که وی ارائه می دهد حاکی از این است که زنان و مردان درآمدهایشان را در مورد مختلف صرف می نمایند. زنان تأکید بیشتری به تحصیل فرزندان خویش دارند، خصوصاً در مورد دختران اصرار بیشتری است که آنان به دور از اشتغالات زراعی به تحصیل پردازند.

بنابراین ایجاد صنایع درآمدی مستقل برای زنان نه تنها سبب بالانگه داشتن خانوار از خط فقر و ارتقاء آسایش خانواده می گردد، بلکه اعتماد به نفس، شخصیت و موقعیت اجتماعی بالاتری را برای زنان فراهم خواهد ساخت.

- 1- Jean limpman "Gender Roles and Powe "Blumen prentice hall Inc.
Englewood cliffs, New Jersey. 1984, p.164.
- 2- Ann zibarth Dell enbarger "An analysis of industrial and occupational
stratification in rural labour market areas pHC thesis adviser: deseran,
forresst A. the louisiana state university and agricultural and mechanical
co. 1988.
- 3- Naana Agremeng - mensah, "Anexamination of the nature and extent of
rural womens partticipation In come - Generation progects in ghana "PHD
thesis michgan state university, date 1985 pp 188.

۴- سازمان فائو، نقش زنان در کشاورزی ترجمه غ، صالح نسب، مجله چهار شماره

۱۵۳، ص ۶۲

۲-۵- نقش و جایگاه تصمیم گیری و مدیریتی زنان در امور تولیدی و خانوادگی:

در مطالعات مربوط به خانواده در مکانهای روستایی نیاز به چهارچوب تئوریکی برای

شرح نقشهای خانواده و تصمیم گیری در درون مزرعه خانوادگی - که عمدتاً می بایست

تصمیماتی را اتخاذ نمایند که خانواده های غیر زارع با آن مواجه نیستند - به چشم می

خورد چرا که واحد سرمایه گذاری تولیدات زراعی یک فعالیت خانوادگی است.

تصمیمات خانواده های زارع منعکس کننده اندازه، ساختار و تأثیرات متقابل خانواده به

عنوان یک واحد اجتماعی است یک جنبه از این تصمیمات برنامه ریزیهای بلندمدت را

برای ایجاد منابع اقتصادی جهت پشتیبانی اقتصادی از خانوار را شامل می گردد.

در خانوارهای معمولی، منابع اقتصادی توسط اقدامات فردی مزد بگیران مستقل که

خانواده را برای مشارکت در یک بازار نیروی کار رقابتی ترک می نمایند، تولید می

گردد. در حالیکه در خانواده های کشاورز بخشی از استراتژی کلی برای خلق منابع

اقتصادی ممکن است تأکید بر کسب درآمد از طریق سایر منابع اقتصادی، برای مثال

فروش محصولات تولیدی کشاورزی که توسط اقدامات مهم پیوسته و فعالیت‌های

مشارکتی کلیه اعضای خانواده که جهت ارتقاء واحد سرمایه گذاری مزرعه تلاش می

کنند صورت گیرد. همچنین خانواده های زارع تصمیماتی در رابطه با تخصیص سرمایه اتخاذ می نمایند، که اختصاص منابع اقتصادی در بین نیازهای خانوار و نیازهای واحد سرمایه گذاری را شامل گردد برای مثال ترتیب دادن دام، اجاره یا فروش زمین، سرمایه گذاری در ابزار کشاورزی و ... علاوه بر این خانواده های کشاورز نیاز به اخذ تصمیمات عملی نیز دارند (مثلا کی و کجا به کشت و زرع و برداشت پردازند، و کی و کجا و با چه قیمتی محصولات کشاورزی را به فروش برسانند و چه میزانی از محصول را برای مصارف طول سال خانواده ذخیره نمایند) این امر بطور قاطع بر کارکرد روزانه واحد سرمایه گذاری مزرعه تأکید دارد. در خانواده زارع تقسیم کار به منظور ارتقاء منابع اقتصادی از طریق درآمد و تولیدات زراعی طراحی شده است فرآیندهای تصمیم گیری که در تقسیم کار مطلوب حاصل می گردد نه تنها امور متعلقه به ترکیب خانوار بلکه ساختار و مدیریت واحد سرمایه گذاری مزرعه را تحت پوشش دارد.

مطالعات در امور خانواده و این فرض استوار است که توانایی اخذ تصمیم در اکثر خانواده ها وجود دارد. (۱)

بنابراین برخی از دیدگاههای برخاسته از مطالعات خانواده، تصمیم گیری را به عنوان یک مقیاس اندازه گیری ارتباطات قدرتی و متدولوژی مناسبی برای مطالعه توزیع قدرت در خانواده می دانند. در این قالب مطالعات چندی به بررسی نحوه گسترش تصمیم گیری

زنان و شوهران در خانه و یا در اشتغالات زراعی پرداخته اند. هر چند که تصمیم گیری ممکن است ارتباطی به قدرت در درون خانواده نداشته باشد. به هر حال با در نظر داشتن این پیش فرض که قدرت تصمیم گیری زنان از عوامل مؤثر دال بر چگونگی موقعیت آنان در خانواده و جامعه می باشد، پرسشی از نحوه مشارکت زنان در انواع تصمیم گیریها به عمل آمد و از آنجائیکه امکان مشاهده مستقیم نحوه تصمیم گیری در خانواده کشاورز برای پرسشگران وجود نداشت لذا می بایست به پاسخ های شفاهی افراد اعتماد نمود و این مطلب نه تنها در مورد اینکه چه کسی باید تصمیم بگیرد، بلکه در این مورد که چه کسی واقعاً تصمیم گیرنده است نیز صادق است.

بر این اساس ابوت در ۱۹۷۶ مطالعاتی را در زمینه نحوه تصمیم گیری در خانواده کشاورز بر دو مبنای اینکه چه کسی باید تصمیم بگیرد و چه کسی واقعاً تصمیم گیرنده است بنا نهاد. نتایج این بررسی نشان می دهد که در حد بالایی از تصمیم گیریها (حداقل ۷۴ درصد) ظاهراً مرد تصمیم گیرنده است ولی بطور عینی زنان نقش اساسی در اعمال این تصمیمات دارند. اما در مورد تصمیماتی که به فعالیتهای معیشتی (کشت محصولات خانگی و طیور) مربوط می شود، توازن و هماهنگی کمتری وجود دارد، بنحوی که در ۵۰ درصد موارد مرد به تنهایی تصمیم گیرنده است و فقط $\frac{1}{3}$ پاسخها بیانگر این است

که زنان مستقلاً تصمیم می گیرند، در صورتیکه بیشتر زنان تمایل دارند که در فعالیتهای معیشتی خویش مستقلاً و به تنهایی تصمیم گیرنده باشند.

از طرف دیگر باید میان کسی که تصمیم می گیرد ، کسی که مسئول به انجام رساندن تصمیم است و کسی که تصمیم را در عمل انجام میدهد تفاوت قائل باشد. برای نمونه یک مالک ممکن است در هنگام برداشت تصمیم بگیرد در حالیکه همسر او موظف است کارگران را برای برداشت محصول انتخاب کند و خود بر چگونگی کارشان نظارت نماید.

بدین ترتیب نظر به تنوع تصمیماتی که غالباً توسط یک خانوار کشاورز ممکن است اتخاذ گردد، این تصمیم گیریها به سه دسته تقسیم گردید:

۱- تنظیم و کنترل نهاده ها

۲- سازماندهی تولید و بازاریابی ، که این دو مستقیماً به امور تولیدی خانوار مربوط می گردد.

۳- مدیریت امور خانواده که تصمیم گیری در حیطه کارهای روزمره در درون خانواده را در بر می گیرد.

جدول ۵-۱۳- نحوه توزیع تصمیم گیری زنان و مردان را در هر یک از امور مذکور نشان می دهد.

بر طبق جدول داده شده ملاحظه می گردد که گر چه زنان نقش بسزایی در سه گروه فعالیتهای یاد شده دارا می باشند لیکن مهمترین تصمیم گیرنده مردان بودند و عمدتاً زنان نقش عمل کننده را بر عهده دارند از اینرو درجه تصمیم گیری زنان در حیطه امور تولیدی و خانواده متفاوت می باشد این رقم با تصمیمات مربوط به سازماندهی تولید و بازاریابی برای زنان قریب به ۱۹ درصد و برای مردان ۵۹/۳ درصد می باشد این درحالیست که زنان بیشترین قدرت تصمیم گیری را در حوزه وظایف خانوادگی دارند در این حیطه ۳۳/۵ درصد تصمیمات به عهده زنان و ۴۳ درصد نیز بر عهده مردان می باشد.

علاوه بر استقلال مالی زنان میزان تحصیلات زن و شوهر هر دو اعطاء نقش مدیریتی به زن حائز اهمیت است. بطوریکه زن تحصیل کرده جهت مشارکت در فعالیتهای عمومی و اتخاذ تصمیم های مردم از آگاهی و قدرت بیشتری برخوردار می باشد. از سوی دیگر مرد باسواد و آگاه با شناخت از نقش همراهی همسر خویش برای وی شخصیت بالاتر قائل بوده، در نتیجه به رأی و نظر ایشان احترام بیشتری قایل خواهد شد. بر طبق بررسیهای موردی انجام شده از ۱۳۱ خانوار نمونه ارتباط فاکتورهای مذکور به شرح زیر بوده است. جدول (۵-۱۴)

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoo.cn.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۰۵۱۱ تماس حاصل نمایید

جدول (۵-۱۴)

انواع تصمیمات متخذه			سطوح تحصیلی	جنس
مدیریت امور خانواده	سازماندهی تولید و بازاریابی	تنظیم و کنترل نهاده ها		
۷۰	۵۳	۴۷	بیسواد	
۴۳	۳۸	۳۱	دبستان	
۹۸	۷	۷	راهنمایی	
۵	۲	۳	نظری و دیپلم	زن
۰	۰	۰	فوق دیپلم	
۰	۰	۰	لیسانس	
۱۲۷	۱۰۱	۸۸	جمع	
۴۵	۴۵	۴۵	بیسواد	
۴۳	۴۳	۴۳	دبستان	
۲۶	۲۶	۲۶	راهنمایی	
۱۳	۱۳	۱۳	نظری و دیپلم	مرد
۲	۲	۲	فوق دیپلم	

۱	۱	۱	لیسانس	
۱۳۰	۱۳۰	۱۳۰	جمع	

مطالعه توزیع انواع تصمیم گیریها در ارتباط با سطوح تحصیلی به دلیل نامتوازن بودن تعداد زنان و مرد و زن در سطوح تحصیلی مختلف قادر به تقسیم دقیق تأثیر سواد بر نحوه تصمیم گیری هر یک از جنسیتها نمی باشد. لیکن با این وجود تا حدودی بیانگر مشارکت بیشتر زنان بیسواد و کم سواد در امور تولیدی کشاورزی است، چرا که این زنان درگیری بیشتری در فعالیتهای کشاورزی دارند و بالطبع نسبت به سایر زنان دخالت کمتری در این امور دارند در تصمیم گیریهای مربوطه نیز مشارکت کمتری داشته اند. این درحالیست که مردان در سطوح متفاوت تحصیلی مشارکت یکسانی را در تصمیم گیریها نشان داده اند. در نهایت قابل ذکر است که نیازهای اساسی افراد به عنوان غذا، لباس، سرپناه، آب آشامیدنی سالم و بهداشت و تحصیل تعریف شده است. زدودن و کاستن از کارهای تحمیل شده مفرط نیز توسط برخی نویسندگان به موارد فوق اضافه شده است. نظر بر این است که غذا، لباس، و تحصیل نیز می بایست توسط جامعه فراهم گردد. از دیگر موارد می توان به نیاز مشارکت مردم در تصمیم گیریهای جامعه و قدرت تصمیم گیری در درون خانواده ذکر نمود که می بایست از طریق تأثیرات متقابل مشارکت به عنوان عامل اصلی استراتژی نیازهای اساسی به تدریج آموزش داده شود.

به دلیل اشراف بر تمام مسایل نیازهای اساسی غیر مادی قدرت و تصمیم گیری در مورد زنان حتی نسبت ب مردان مهمتر می باشد، هنوز موقعیت شخصی و اجتماعی زنان توسط ساخت و عملکرد طرحهای متمرکز کشاورزی و برنامه های فقرزدایی تهدید می گردد که این امر خودبخود بر قدرت تصمیم گیری آنان مؤثر است.

بنابراین مطالعه وضعیت زنان بطور مجزا از سایر مقولات اقتصادی کلان و نگرش به آنان به طور منفصل و سوای از شرایط حاکم بر جوامع روستایی محقق را به بیراهه می کشاند، لذا مطالعات زنان در توسعه روستایی می بایست به طور یکپارچه و ممکن با سایر مسایل روستا صورت گرفته و طرحها و برنامه های جامع روستایی بگونه ای طرح ریزی گردد که زنان جایگاه خاصی در آن بیابند.

1- Wikenig E.A Farm families and family living' in R.T Coward and west

view press.

B.J. sawer pradictors of the farm wife s involvement in general
management and adoption clocisions "rural sociology 38 (4) 412-25.

۳- نقش زنان روستایی تالش در حمایت و حفاظت از منابع طبیعی و محیط

زیست:

کل جامعه بشری وظیفه دارند محیط زیست خود را بشناسند و در حفاظت آن صمیمانه بکوشند. خصوصاً زنان که نیمی از این جامعه بوده و پرورش دهنده نیم دیگری نیز هستند نقش مؤثرتری در این امر مهم دارند.

انسان از دو طریق تعادل طبیعت را به هم می زند. (۱)

الف : افزایش بی رویه جمعیت

ب : بهره گیری نادرست از دانش جدید

همانطور که گفته شد نوع وظایف زنان روستایی ارتباط غیرقابل آنان با منابع طبیعی و محیط زیست را به خوبی آشکار می سازد. زنان روستایی برای پخت و پز به هیزم نیاز دارند و برای حفظ جان دامشان به علوفه مرتعی، در اینجا صحبت بر سر حیاتی ترین مسأله زندگی روستائیان است. اگر حفظ جنگل و مرتب اهمیت ملی و حتی جهانی دارد، که مسلماً دارد پس باید برای تأمین نیازهای اساسی این زحمتکشان محروم فکری کرد. زن روستایی فقیر که فرزند و دام گرسنه خود را پیش رو دارد نمی تواند نگران حفره بوجود آمده در لایه اوزون باشد، حتی اگر با اقدامات آگاهی دهنده، روستائیان و عشایر به اهمیت موضوع واقف شوند، بازهم آنان حق دارند که در صدد رفع نیازهای

بسیار ابتدایی خود باشند. اقدامات انسان بر روی همه عوامل زیست محیطی تأثیر می گذارد. می دانیم که آب یکی از این عوامل و مایه حیات همه جانوران است و بدون آب زندگی ممکن نیست. آب هم چنین نقش اساسی در فعالیتهای کشاورزی و صنعتی دارد. با تمام اهمیتی که آب در کلیه فعالیتهای حیاتی دارد، انسان بیش از همه موجودات زنده در آلودگی و هدر دادن آن تأثیر دارد. در اینجا نقش مهم زنان روستایی تالش در حفظ این مایه حیات و همچنین آموزش این امر به نسل های آینده روستا اهمیت پیدا می کند برای این منظور زنان در مناطق روستایی بهتر است توجه کنند که :

- از روش های صحیح آبیاری استفاده شود.
- از کودها و سموم شیمیایی کمتر استفاده شود؛ چون این مواد اصلی ترین آلاینده های آب هستند.
- از شستن وسایل سمپاشی در آب های جاری و مورد مصرف خودداری شود.
- از ریختن زباله، قوطی های سموم، حشره کش ها، کیسه های پلاستیکی و غیره در مناطق آبی جلوگیری شود.
- در مصارف روزانه از آب عاقلانه و منصفانه عمل شود.
- به فرزندان ارزش و قدر و نعمت آب شناسانده شود.

آب آلوده رودها عامل مهمی در شیوع بیماریهای نظیر حصبه، شبه حصبه، زردی، اسهال، عفونتهای کبدی، کم خونی و بیماریهای انگلی است. یکی از عوامل آلودگی آب رودها شستشوی لباسها و ظرفها و وسایل مختلف در رودهاست. عدم دسترسی به وسایل لازم زندگی و رعایت بهداشت اولیه در روستاهای دورافتاده منطقه مورد مطالعه زنان روستایی تالش را نادانسته به آلوده کردن محیط زیست وارد می سازد، شستن زیرانداز و پوشاک و ظرف در آب رودها که با استفاده از صابون و مواد شیمیایی دیگر همراه است موجبات ضررها و زیانهای بسیاری را برای سلامت محیط زیست فراهم می نماید.

عکسها مناظری از آلوده کردن محیط زیست را توسط زنان روستایی نشان می دهند، اما در عین حال دیگری را نیز باز گو می کنند، این واقعیت که زیست زنان روستایی شهرستان با چه مشکلات دردناکی همراه است.

اما در رابطه با نقش زنان در کاربرد و صرفه جویی در مصرف انرژی باید گفت که کسی به درستی نمی داند که منابع سوخت ما تا چه مدت دوام خواهندداشت، اما محققان یقین دارند که غیر از چوب، دیگر سوختها به کندی تولید می شوند. به این ترتیب با افزایش جمعیت و مصرف سوخت بیشتر، ذخایر سوختی رو به نقصان خواهند گذاشت. از چندین سال پیش، به تدریج مواد گاز طبیعی و نفتی جایگزین سوختهای قبلی شده است چون از میزان موجودی ذخایر سوختی نظیر ذغال سنگ، نفت و گازهای طبیعی

اطلاع دقیقی در دست نیست باید در مصرف آنها احتیاط لازم را به عمل آورده و از به هدر رفتن آنها کاست. به عبارت دیگر باید راه حفاظت سوخت هایی را که به آنها نیاز است دانست. بهترین سوختی که در برخی جوامع روستایی کشورها استفاده می شود بیوگاز است. ترکیب اصلی این گاز متان است و در محل انباشت مواد زائد آلی همچون کود حیوانی و ساقه و برگ و مواد زائد گیاهی که دور از هوا پوسیده و یا تخمیر می شوند بوجود می آید.

بنابراین زنان روستایی تالش خصوصاً روستاهای کوهستانی می توانند با فراگیری این روش نقش ارزنده ای را در صرفه جویی انرژیهای هسته ای داشته باشند.

بنابراین صرفه جویی در انرژی از واحد خانوار شروع می شود و آموزش آن توسط مادر خانواده می تواند نقش اساسی و مهمی را در رفتار خانوار بازی کند.

همچنین زنان روستایی منطقه می توانند نقش مهمی را در زمینه حفظ درختان و جنگل ها داشته باشند و به سایر افراد این آگاهی ها را بدهند که به شرح زیر می باشد:

- به افراد خانواده توصیه کنند برای مصارف سوختی فقط از شاخه ها و درختان خشک شده و مرده استفاده کنند،

- به فرزندان خود مزایای درخت و احترام به آن را به عنوان یک موهبت الهی بیاموزند.

- حتی الامکان در محیط زندگی خود اقدام به کاشت درختان مناسب منطقه کنند.

- به جای هر درخت خشکی که بریده می شود یک درخت بکارند.

با توجه به نوع معیشت غالب در منطقه که کشاورزی می باشد استفاده از سموم شیمیایی غیر قابل اجتناب است و مسایلی را پیش می آورد.

حفاظت از محصولات کشاورزی از قدیم الایام یکی از نگرانی های کشاورزان بوده است. یکی از راههای حفظ محصولات استفاده از سموم شیمیایی برای دفع آفات، حشرات و جانوران موذی است، در ابتدا شناسایی سموم و اثرهای فوری آنها بر آفات، انسان فکر می کرد که به این دشمن بزرگ پیروز شده است اما به تدریج نتایج خطرناک

سموم شناخته شد و انسان فهمید که به دست خود چه خسارتهای شدیدی به محیط زیست خود وارد کرده است.

زنان و کودکان روستایی در فعالیتهای مختلف کشاورزی مشارکت فعال دارند و با مصرف سموم شیمیایی همواره در معرض خطرات و صدمات حاصل از آن قرار می گیرند.

زنان به عنوان کسانی که بیشتر در معرض خطر هستند و عوارض ناشی از سم را به هنگام بارداری و شیردهی به فرزندان خود منتقل می کنند می توانند با شناخت این مواد و عوارض آنها نقش مهمی را در استفاده صحیح و کاهش مصرف آنها داشته باشند.

همچنین زنان می توانند با آگاهی به مقدار مورد نیاز و اصول استفاده از سموم، شیوه نگهداری آنها، اصول بهداشتی در هنگام مصرف بعد از آن، چگونگی استفاده از محصولات بعد از سمپاشی، در کاهش خطرهای سموم کشاورزی و کاهش آلودگی محیط زیست مؤثر باشند.

در این زمینه چند توصیه به زنان شده است:

- با مبارزه بیولوژیک و استفاده از حشرات شکارگر آشنا شوند و آنرا به کشاورزان دیگر توصیه کنند.

- سموم باید همیشه دور از دسترس اطفال در محل یا قفسه ای که درب آن بسته نگهداری شود.

- سم را به مقدار لازم و توصیه شده مصرف نمایند تصور نشود که میزان زیادتر سم تأثیر بیشتری روی آفت دارد.

- سم را در سمپاش به حدی بریزید که سرریز نشده و محیط اطراف را آلوده نکند.
- از ریختن سم اضافی و یا مواد آلوده به سم در رودخانه ها و جریانهای آبی اکیداً خودداری شود.

۱- معروفی . یرومین، دانش امروز زنان روستایی. نشر آموزش کشاورزی، دفتر ترویج

فعالتهای زنان روستایی جلد ۲ ۱۳۷۸

جهت خرید فایل word به سایت www.kandooen.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۰۵۱۱ تماس حاصل نمایید

www.kandooen.com

www.kandooen.com

www.kandooen.com

جهت خرید فایل word به سایت www.kandooen.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۰۵۱۱ تماس حاصل نمایید

فصل سوم

نتیجه گیری و پیشنهادات

مقدمه:

در بیان مفاهیم توسعه، ملاحظه شد که همواره در توسعه، تحول می‌یابد جزء ذاتی باشد و همانطوریکه تحول جنبه مادی و فیزیکی را دربرمی‌گیرد جنبه معنوی و انسانی را نیز دارد. لذا هدفهای مشخص اصلی برنامه‌های توسعه می‌یابد محور قرار دادن ابعاد انسانی بشر و ارتقاء کیفیت این جنبه‌ها باشد. بنابراین توجه به جنس مونث نه به عنوان نیمی از نیروی کار بلکه به عنوان نیمی از جمعیت و انسانهایی که مستحق توجه بیشتر می‌باشند می‌بایست مد نظر برنامه‌های توسعه باشد.

در این راستا؟ زن و توسعه از دهه‌های بعد از ۱۹۶۰ وارد ادبیات توسعه گردید و در انی میان بخشی از این رسالت بر دوش جغرافیای انسانی که قطب مهم و کار آمد مطالعات انرا - انسان تشکیل می‌دهد قرار گرفت.

مساله اساسی که در ابتدای تحقیق مد نظر بوده است تأکید براین نکته داشته که زنان دارای نقش چندگانه‌ای در خانواده و جامعه می‌باشند، لیکن نقش تولیدی زنان روستایی بصورتی پنهان به انجام رسید دکتر تجلی اقتصادی و حتی اجتماعی یافته است. همچون از آنجائیکه بنیان اقتصادی قریب به اتفاق روستاهای کشور، کشاورزی و فعالیتهای وابسته بدان می‌باشد، بهره‌گیری از نیروی کار زنان عمدتاً در امور حاشیه‌ای، پرزحمت و

بعضاً طاقت فرساست. اما در عین حال کار زنان نقشی اساسی در ممانعت از سقوط خانوار روستایی در فقر مطلق دارد.

اصولاً امر اشتغال در جامعه روستایی بسیار پیچیده است و وضوح و روشنی که در اکثر بخشهای شهری یافت می گردد در آنجا دیده نمی شود. این وضعیت در رابطه با زنان روستایی از شدن بیشتری برخوردار است خصوصاً این امر زمانی روشن می گردد که توجه داشته باشیم فعالیت زنان روستایی بیش از مردان تحت تأثیر شرایط و عوامل گوناگون اقتصادی - اجتماعی - فرهنگی و اکولوژیکی است علاوه بر این در خلال پژوهش روشن شد که کار کشاورزی از نظر زن روستایی منطقه تالش دارای پایین ترین ارزش و منزلت بوده و عمدتاً به جهت الزامات اقتصادی بدان پرداخته اند و به محض بر طرف شدن نیازهای اقتصادی خانواده از نیروی کار کشاورزی خارج می شده اند از سوی دیگر زنان مورد نظر عمدتاً ترجیح می دادند که در زمین مزروعی خانواده کار می کنند و تنها تعداد کمی کار مزدی را مرجع می دانستند. این امر بیانگر وجود زمینه های گرایش به خود اشتغالی برای زنان روستایی می باشد.

پیشنهادات:

آموزش زنان = آموزش جامعه

با توجه به بررسیهای انجام شده نکات زیر برای بهبود وضعیت موجود منطقه پیشنهاد

می گردد:

- بیمه و تأمین آینده زنان روستایی؛ به رغم فعالیتهای کشاورزی زنان، آنان همواره به عنوان خانه دار شناخته می شوند و از مزایای بیمه بازنشستگی، بیمه درمان و غیر محرومند.

- تأمین اعتبار و نهادهای کشاورزی؛ به علت مالکیت محدود زنان روستایی در خصوص زمین، امکان دسترسی به اعتبارات و نهادهای برای زنان مشکل است.
- تدوین قوانین حمایت از حقوق زنان روستایی؛ هر گونه برنامه ای برای دفاع از حقوق زنان روستایی باید مبتنی بر پشتیبانی قانونی باشد. لازم است در صورت لزوم قوانین مربوط به این امر تصویب شود.

- ایجاد اشتغال مناسب برای زنان کشاورز؛ از آنجا که تنوع شغلی در روستاها کم است و درآمد حاصل از آن نیز اندک است، ضرورت دارد که صنایع دستی و صنایع غذایی در روستاها جهت اشتغال زایی ایجاد گسترش داده شود.

- توزیع عادلانه امکانات؛ موقیعت زنان به گونه‌ای است که هر نوع امکانات اعطائی به

روستاها بیشتر نصیب مردان می‌شود تا زنان. ضروری است که با اندیشیدن تمهیداتی نسبت به تبعیض اقدام شود.

- تواناسازی زنان روستایی برای استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات به منظور

بهبود معاش و وضعیت خانواده و محیط پیرامونشان و تقویت صدای آنان در سطح ملی و محلی.

فناوری اطلاعات و ارتباطات اعم از جدید و سنتی می‌تواند زنان کشاورز را در امور

مدیریت مزرعه از هنگام تصمیم‌گیری برای کاشت محصولات تابرداشت، عرضه و بازاریابی محصولات هدایت و راهنمای کند.

بر این اساس دختران در زنان روستایی با توجه با توجه به نقشهای جنسیتی خود نظیر

عامل تولید، مدیر منزل، تصمیم‌گیر و تصمیم‌ساز و عضو مؤثر در پیکره اجتماع به

اطلاعاتی درباره اعتبارات، نهاده‌های کشاورزی، فنون و عملیات کشاورزی، بهداشت و محیط زیست نیاز دارند.

- تلاش برای تقسیم منصفانه وظایف خانگی بین اعضای خانواده‌های روستایی.

- ارتقای فرهنگ و آگاهی‌های عمومی جامعه روستایی، در زمینه نیاز و مسائل زنان و

تأکید بر اصلاح باورهای نادرست.

- سواد آموزی زنان به عنوان اهرمی قوی برای رشد معیارهای زندگی و گسترش مشارکت آنها در فعالیتهای اجتماعی اقتصادی، فرهنگی و ... محسوب می شود.
- تلاش در تغییر و اصلاح آمارنامه ها و تعریف شغل و معیارهای تمیز شغل خانگی و مشاغل بیرونی و وارد کردن زنان روستایی و اشتغالات آنها در عرصه شغل.
بها دادن بیش از پیش به کار آنها.

❖ خط مشی ها و استراتژیهای زیر برای حفاظت محیط زیست پیشنهاد می گردد.

- افزایش نرخ با سوادی از طریق اجرای برنامه های سواد آموزی.

- اقدام عاجل در مورد تأمین امکانات آموزشی برای زنان به خصوص آموزشهای زیست محیطی، بهداشتی، کشاورزی و آموزشهای پایه و تلاش در جهت رفع تبعیض موجود همان زنان و مردان در زمینه برخورداری از امکانات آموزشی.

- تأمین نیازهای اولیه و ابتدایی زنان روستایی برای رفع نیازهای اولیه آنها به منظور جلوگیری از انهدام منابع طبیعی.

- شناسائی موشهای نسبی به کار گرفته شده به وسیله زنان روستایی در حفظ مراتع و کاربرد آنها به روشهای نوین.

- ایجاد و توسعه تعاونی های زنان روستایی به منظور افزایش در آمد زنان و کسب

آگاهی های بیشتر در نتیجه کمک به حفظ محیط زیست.

پیوستها:

نقش سازمانهای غیر دولتی NGO و مشارکت زنان در پروژههای

توسعه:^۱

با تأکید پیشبرد توسعه، در اواخر ۱۹۶۰ بسیاری از مؤسسات رفاهی و سازمانهای

داوطلب فعالیتهای خود را در کشورهای در حال توسعه گسترش دادند و غالباً بخشها

یا سازمانهایی را شبیه به گروهها و سازمانهای مادر در کشورهای توسعه یافته بود

آوردند.^۲

به دنبال آن در آغاز ۱۹۷۰ همانطور که بیان گردید تصور اینکه انتقال تکنولوژی و

سرمایه از کشورهای توسعه یافته به سمت کشورهای در حال توسعه باعث رشد

برابر خواهد شد مودر انتقاد قرار گرفت و استراتژیهای با تأکید بر اضمحلال فقر و

دستیابی به برابری ظاهر شد. در همین زمان پروژهها به دادههایی دست یافتند که

مستقیماً فقرا را مورد حمایت قرار گرفتند و به موازات آن سازمانهای آسایش و رفاه

---

¹-Viswanath,Vanita " Non -Gouernment organization and women's devlopment : modelsfrom rural south India: the university of Texas at Austin, Degeree: PHC, adrisen:har dgrave. Robert l. 1988

²-Buvinc,Marya , " Projects for women in the thired wored ,Explaining their misbehavior" world development vol.14 No,5. 1986

اجتماعی شروع به انتقال خود به آژانسهای توسعه نمودند. در طی این دوره قابلیت دسترسی به سرمایه‌ها سبب بوجود آمدن سازمانهای غیر دولتی (NGO)^۳ جدید شد. موضوعات کلی آنها در رابطه با اینکه تفون اقتصادی و سایر خدمات را برای فقرا تهیه نمایند - شبیه به مؤسسات رفاهی قبلی بوده است برای مثال برخی از آنها غدارسون‌های مشارکتی را برای تهیه اعتبار خدمات کشاورزی، بازاریابی و سایر خدمات را سازمان دادند و برخی دیگر همچنان به گسترش و توسعه تجارتهای کوچک اهتمام ورزیدند.^۴

بدنی ترتیب یکی از امیدوار کننده‌ترین نتایج دهه زنان سازمان ملل ظهور سازمانهای غیر دولتی زنان اهداف از بین بردن فقر و اعطاء برابری در کشورهای جهان شوم بوده است. چنین سازمانهایی همچنین یک نقش حیاتی در آموزش زنان به عنوان میزان و رهبران آینده بازی می‌کنند.^۵

در مورد اینکه سازمانهای غیر دولتی (NGOS) برای مشارکت زنان در پروژه‌ها و برنامه‌هایشان چه کاری می‌کنند و همچنین آنها چگونه زنان را هم به عنوان کارگزاران

³ - Non Gorermental organizations.

⁴ - Sally w. Yudelman , Idib 1987. Pp -179 – 180

⁵ Viswanath, Vanit . " Non –Government organization and womens development : models form rural soltlth India , the univer sity of tezas at Austin.degree,PH.D adviser :Hardgrav,Robert I.1988.

حرفه‌ای و هم به عنوان نفع برندگان از خدمات ایجاد شده مشارکت می‌دهند نوشته‌های بسیار اندکی وجود دارد. مطالعات انجام شده توسط محققان این واقعیت را آشکار می‌کند که شرایط زندگی زنان فقیر تأثیراتی بر برنامه‌های دولتها و مؤسسات اعطاء کننده داشته و تأثیرات زیادی نیز بر زنان طرفدار عمل و شاغل در کشورهای جهان سوم برجای می‌گذارد.

این واقعیتی است که با گذشت بیش از دو دهه از دههٔ زنان سازمان ملل در بسیاری از دولتها وزارتخانه‌ها مربوط به زنان ایجاد کرده‌اند که از این طریق پستهایی را برای زنان در میان سایر وزارتخانه‌ها ایجاد نمایند، هر چند که این مکانیزمها بطور کلی در ارتباط با نیازهای خاص زنان در سیاستهای بخشی و در سطح کلان مؤثر نبوده است. در انی اقدام موازی سازمانهای غیر دولتی (NGO) که مجموعه‌ای از واحدهایی است که توسعه زنان را دنبال می‌کند، فعالیتهای مداوم توسعه را تقویت نمود لذا باید در نظر داشت که برنامه‌های NGO بطور معمول بر اساس خط سیر پروژه‌ای که بر مکانهای خاص و یا گروه‌های ویژه نفع برنده بیش از سیاستهای ملی و یا منطقه ای تأکید دارد انجام می‌شود. از آنجائیکه نه دولتها و نه آژانسهای اعطاء کننده مشتاق سرف سرمایه‌های اساسی نمی‌باشند، پروژه‌های اقتصادی زنان غالباً به اقدامات متنوع و کوچک که معمولاً به صورت کار داوطلبانه صورت می‌گیرد بیش از آنکه در

قالب برنامه‌های مؤثر توسط متخصصانی که کمکهای تکنیکی کارآمد آموزش و دسترسی به اعتبار را قادرند تهیه نمایند محدود می‌گردد. لذا بطور کلی پروژه‌های زنان سازمانهای غیر دولتی کوچک بوده اغلب نسبت به کل برنامه‌های حاشیه‌ای می‌باشند. پروژه‌های درآمدزا، درآمد اندکی را تولید کرده و در بالا بردن مهارتهای سازمانیابی و مدیریت زنان دچار شکست شده‌اند، لذا زنان به ندرت کمکهای تکنیکی و یا اعتباری برای گسترش فعالیتهای کشاورزی خود دریافت می‌کنند، همچنین غالباً پروژه‌های زنان فعالیتهای جدیدی را مطرح می‌سازند که باعث افزایش کارهای سنگینی می‌گردد که اکثر زنان فقیر بطور روزانه آنها را انجام می‌دهند و چه بسا ممکن است اینگونه فعالیتهای با زندگی روزمره آنان نیز نامربوط باشد. بدین دلیل، این برنامه‌ها هر چند جدید باشند اما بطور کلی ممکن است در جذب نظرات جدی برنامه ریزان دولتی دچار شکست شوند.

بدین ترتیب سازمانهای زنان، حداقل آنهایی که جهت‌گیری فقر و برابری دارند بر نقش اقتصادی زنان تأکید بیشتری دارند، غالباً دارای یک استراتژی واحد می‌باشند، چرا که آنها این واقعیت را که زنان فقیر فاقد دسترسی لازم به زمین، اعتبار و آموزش می‌باشند را بخوبی درک کرده‌اند.

آنها همچنین مهارتهای رهبری و سازمان یابی را در میان زنان تقویت کرده و آنها را قادر می سازند که در این مهارتها با مردان برابر شوند. اصولاً سازمانهای زنان که ابتدا کار خود را به عنوان اتحادیه های خیریه در سطوح بالایی و میانی آغاز کرده اند می روند تا اشتباه NGO ها را تکرار کرده و در پروژه هایشان ترو نسبی از زنان را به عنوان مادر و همسر منعکس نمایند.^۶

زنان که در فعالیتهای تبعیض آمیز جنسی از میدان خراج شده اند، غالباً توسط مؤسسات خیریه و داوطلبانه جذب می کردند که در واقع این مؤسسات عرضه کننده فعالیتهای نسبی می باشند که قادر به آموزش آنها هستند. لذا پروژه های در آمد زای آنها بطور اخص به فعالیتهای حاشیه ای، با سود کم و مصرفی منجر می شود چرا که اساس این فعالیتهای بر مهارتهایی بنیان ناده شده که افراد داوطلب توانایی آموزش آنها را دارند نهذ برامکان فروش محصولات در بازار از سوی دیگر این پروژه ها دارای اثرات بخشی اندکی است و تنها برای عده قلیلی از زنان قابل دسترسی می باشد.

بنابراین بکارگیری یک چهار خوب بخشی برای تجزیه و تحلیل کار زنان ممکن است راهی را جهت پرکردن این خلاء میان نقش اقتصادی که در حال حاضر نسبتاً

---

⁶ Yadelman sally w.the integration of women in to development Projects : Observations on the NGO Experience in genral and in latin america in particalar. In:world develop ment vol. 18. Supplemnt PP.179-187,1987.

شناخته شده است و برنامه‌های اقتصادی کلان که همچنان بر پایه نظر مردان توسط دولت‌ها انجام می‌شود باز نماید.

بطور خلاصه در جایی که دولت‌ها مشتاق و یا قادر به تهیه خدمات مورد نیاز نمی‌باشند سازمان‌های خصوصی NGO تلاش می‌کنند تا نیازهای اساسی جامعه و نیازهای اقتصادی را رفع کنند. در این میان سازمان‌های غیر دولتی زنان نیز به دلیل عدم رغبت دولت‌ها در سرمایه‌گذاری در امور خاص زنان در کشورهای جهان سوم^۷ گسترش یافتند تا بدین ترتیب با انسجام زنان در اتحادیه‌های خاص مسایل مبتلا به آنان را مورد بررسی قرار داده و با طراحی پروژه‌های خاص اثرات منفی طرح‌های توسعه را بر زنان کاهش داده و کیفیت زندگی و اشتغال آنان را بهبود بخشند.

این عدم رغبت از اینجا ناشی می‌شود که براساس نظر محققان سرمایه‌گذاری‌ها جهت بهبود وضعیت زنان فقیر در جهان سوم الزاماً سبب کاهش میزان هزینه لازم جهت سرمایه‌گذاری در امور مربوط به مردان نمی‌گردد.

بالاخره در توجه به گزینه‌ها، فهم اینکه چگونه یک پروژه توسعه بخش ممکن است تأثیر منفی بر زنان داشته باشد ضروری است. برای مثال معرفی تکنولوژی‌ها یا

---

⁷- Buvinc,marya, " Projects for women in the thired orld , Eplaining their misbehavior " world development vd.14.No,5. 1986.

خدماتی که زنان را از درآمدی که قبلاً آنها بر آنها کنترل داشته‌اند محروم می‌سازد و یا ارائه طرحهایی که بر بار کاری روزانه زنان می‌افزاید از جمله این اثرات می‌تواند باشد. بنابراین (NGO) نیاز به درک بهتر تقسیم کار جنسیتی و فهم ارتباط متقابل میان فعالیتهای خانگی و تولیدی و نقشی که زنان در مدیریت منابع طبیعی بازی می‌کنند دارد. این امر یک اقدام اساسی برای طراحی پروژه‌ها است.

سیاست ملی زنان روستایی جمهوری اسلامی ایران:

ارائه تصویری از جایگاه کنونی زنان در توسعه روستایی و موقعیت فعلی آنها به لحاظ نقش آنها در فعالیتهای اقتصادی و دیگر فعالیتهای و در نهایت محدودیت‌ها و پایداری لازم جهت ارتقای نقش زنان روستایی در فرآیند تحول روستائی و یافتن راهکارهایی جهت رفع موانع اشتغال زنان روستایی و پیشگیری از نیروی آنان در توسعه از اهداف کلی؟ به شمار می‌آید.

در حال حاضر نکته مهمی که مورد نظر و پذیرش سازمان ملل می‌باشد و در آمار و ارقام جهانی نیز مطرح است نقش مهم زنان روستایی در فعالیتهای روزمره و آینده روستاست و این در حالی است که متأسفانه با وجود نقش مهم آنان از لحاظ میزان بهره‌مندی از امکانات از جایگاه مناسبی برخوردار نیستند طبق گزارش سازمان ملل با این که زنان (شهری و روستایی) در جامعه بشری ۵۰ درصد از جمعیت را

می‌پوشانند و در عمل ۲/۳ از فعالیتهای روزمره را به عهده دارند لیکن فقط یک دهم از درآمد جهانی به آنها اختصاص دارد و از این دردناک‌تر این که کمتر از ۱ درصد از دارایی جهانی به آنها اختصاص دارد. در سالهای پس از انقلاب جمهوری اسلامی در ایران با توجه به تأکید تعالیم مقدس اسلامی بر وضعیت جایگاه زن و نیز عنایت خاص مسؤلان کشور به این امر، توجه عاطفی و معنوی به کرامت زنان، از جمله زنان روستایی شده است براین اساس ضمن آنکه ارتقای منزلت اجتماعی و احقاق حقوق از دست رفته آنان سرعت بیشتری یافته است در مدت زمان کوتاهی بسیاری از تبعیضهای موجود در بین قشر زنان و مردان نیز رفع یا کمرنگ شده است. بویژه در دو برنامه پنج ساله اول و دوم. ضمن توجه خاص به اصلاح آماری در خصوص نقش زنان در توسعه، پروژه های متعددی هم در این زمینه طراحی و اجرا غیر دولتی در بخش زنان براین اساس است که جایگاه ویژه زنان روستایی در روند توسعه در مدت زمان کوتاهی مشخص شود به همین منظور اهداف و سیاستهای کلی زیر جهت هماهنگی و پیشبرد سریع فعالیتهای طراحی شده است.^۱

هدف ۱:

حفظ کیان خانواده:

ناپایداری بنیان خانواده در بعضی از کشورها، نشانگر فقدان روابط و احوال صحیح تربیتی است. عملی نمودن اندیشه حفظ کیان خانواده با هدف تربیت اسلامی، یکی از مهمترین اقدامها جهت ایجاد کانونهای خانوادگی مطمئن در مسیر ایجاد آرامش برای آحاد ملت و تربیت نسلی سازنده می باشد. بر این اساس سیاستهای زیر در اجرای هدف مذکور تنظیم شده است.

سیاستها:

- ۱- ایجاد تمهیدات قانونی جهت دفاع از حقوق همسری و مادری زنان در خانواده.
- ۲- آگاهسازی جامعه نسبت به رسم و رسومهای سنتی مقایر با اسلام در خصوص زنان روستایی.
- ۳- آگاهسازی جامعه جهت مسئولیت اصلی زن به عنوان همسر و مادر خانواده.
- ۴- آشنا ساختن زنان و مردان نسبت به حقوق و وظایف خود در خانواده و جامعه.
- ۵- آماده ساختن زمینه جلوگیری از خشونت و تعدی علیه زن روستایی.
- ۶- فراهم آوردن زمینه مشارکت زنان در تصمیم گیریهای خانواده.

۷- تلاش جهت تقسیم مضافه وظایف خانگی بین اعضای خانواده‌های روستایی.

۸- حمایت از زنان روستایی بی‌سرپرست، سرپرست خانواده و بدسرپرست.

هدف ۲:

کاهش فقر و تأمین عدالت اجتماعی:

به دلیلی بافت خاص موجود در روستاها، اکثر روستاییان جز قشر عظیم فقرای جهان محسوب می‌شوند. عدم استفاده اصولی از محیط زیست، منابع طبیعی کشاورزی سنتی و دلایل متعدد دیگر سبب فقر همه جانبه خصوصاً فقر فرهنگی و اجتماعی در روستاها شده است که متأسفانه قربانیان عمده آنان زنان هستند تلاش جهت کاهش برخی از شاخصهای فقر از جمله توزیع درآمد، بیگانگی شغلی و آموزشی، کمبود مشارکت، آسیب‌پذیری، عدم دسترسی به منابع تولید، عدم امنیت و کمبود داراییها، ضروری است و از سوی دیگر با وجود نقش اساسی و پر اهمیت زنان روستایی در تولید و افزایش درآمد خانواده و جامعه، با از بین بردن تبعیض در آموزش و اشتغال آنان می‌توان نقش مؤثری در توزیع و کنترل درآمد حاصله توسط خودشان و در نتیجه رفع و تأمین عدالت اجتماعی ایفاء نمود.

سیاستها:

۱- تأکید بر شناسایی نقشهای گسترده زنان روستایی در بخش کشاورزی و صنایع

دستی و ایجاد راهکارهای مناسب جهت حضور آن در بخشهای ذیربط.

۲- ورود زنان به عرصه‌های فعالیت در کلیه بخشها، بر اساس نقشهای اقتصادی آنان.

۳- ایجاد زمینه برای اشتغال مناسب با منزلت و ویژگیهای زنان و توسعه الگوهای

اشتغال بر درآمد خانگی.

۴- ایجاد اشتغال و حمایت از زنان سرپرست خانوار، بی‌سرپرست و بدسرپرست.

۵- دسترسی منصفانه به منابع تولید، اعتبارات و تسهیلات بانکی، فرصت، اطلاعات و

بهره‌مندی عادلانه از منابع توسعه.

۶- اصلاحات لازم مالی، نظارتی، مقرراتی جهت تأمین بهتر نیازهای اعتباری زنان

روستایی.

۷- تضمین پرداخت دستمزد برابر در مقابل کار برابر.

۸- فراهم آوردن نیازهای اولیه زندگی چون امنیت غذایی، سرپناه مناسب، خدمات

حمایتی، احداث تأسیسات خدماتی و ...

۹- بهبود استانداردهای زندگی خانواده‌های روستایی از طریق گسترش برنامه‌های

ترویج خانه‌داری.

۱۰- طراحی و به کارگیری فن آوری های مناسب برای فعالیتهای زنان روستایی جهت

افزایش بهره وری و کاهش بار کاری آنان.

۱۱- کمک به ایجاد مشکلهای اقتصادی با مدیریت زنان روستایی به منظور دستیابی

زنان به درآمد ناشی از تولید.

هدف ۳:

رشد سواد آموزی و گسترش تسهیلات آموزشی:

طبق اصل ۳۰ قانون اساسی سواد بدیهی ترین حقوق افراد جامعه بشر از جمله زنان

روستایی است. گسترش سواد آموزی و ریشه کنی بی سوادی و ایجاد تمهیدات لازم جهت

رسمی و غیر رسمی و ارتقای مهارت فنی از مهمترین اهداف سیاست کار برای زنان

روستایی است.

سیاستها:

۱- محو بیسوادی و فراهم آوردن امکان استفاده از فرصتهای بابر سوادآموزی و ادامه

تحصیل زنان و دختران روستایی.

۲- افزایش و گسترش تسهیلات آموزش رسمی و غسیر رسمی زنان و دختران روستایی.

۳- توسعه آموزشهای فنی - حرفه‌ای و ایجاد تمهیدات لازم جهت ورود دختران و زنان

روستایی در محدوده‌های مورد نیاز.

۴- تلاش جهت ایجاد و توسعه رشته‌های کاربردی و متناسب با نیازهای زنان و دختران

روستایی در آموزش عالی.

۵- تأکید بر تربیت آموزشگران خاص برنامه‌های آموزشی - ترویجی و توسعه روشهای

آموزشی و متون یادگیری متناسب با شرایط زندگی روستایی.

۶- اولویت بخشیدن به سواد آموزی دختران لازم‌التعلیم.

هدف ۴:

تأمین نیازهای بهداشتی:

یکی از مهمترین ارکان توسعه در هر جامعه‌ای حفظ سلامت افراد و برآوردن حداقل

نیازهای اولیه از طریق گسترش اصول بهداشتی در میان اقشار گوناگون می‌باشد. زنان

روستایی به دلایل شرایط جسمانی خاص ساعات زیاد، استراحت کم، تنوع کاری در

مشاغل سخت چون کشاورزی، دامداری و قالی بافی در معرض صدمات فراوانی هستند

به منظور تحقق این هدف سیاستهای زیر تنظیم شده است.

سیاستها:

۱- ایجاد امکانات لازم برای کاهش مرگ و میر، بیماری، معلولیت زنان ناشی از حاملگی و زایمان.

۲- ایجاد امکانات لازم جهت ازدواج دختران روستایی در سنین مناسب.

۳- فراهم آوردن امکانات لازم جهت جلوگیری از بارداریهای پرخطر (مکرر. سنین زیر ۱۸ سال و بالای ۳۵ سال و بافاصله کمتر از ۲ سال).

۴- ایجاد امکانات لازم برای انجام زایمان ایمن، پیشگیری از بیماریها زنان و سرطانهای شایع.

۵- فراهم آوردن امکانات ارتقای سلامت دختربچهها و زنان با اجرای برنامههای تغذیه مناسب و پیشگیری از بیماریها.

۶- تضمین و ایجاد محیط کاری بهداشتی برای زنان.

۷- عدم بکارگیری زنان و دختران در مشاغل سخت و زیان آور.

۸- تأمین سلامت دختران نوجوان روستایی با آگاهی آنان و مادران از مسادل مربوط به بهداشت دوران بلوغ.

۹- تأمین آب آشامیدنی سالم و بهسازی اساسی محیط زیست برای کلیه روستاهای کشور جهت ارتقای بهداشت زنان و خانوادهها.

۱۰- جلب مشارکت مردان جامعه در اجرای فعالیتهای بهداشتی باروری.

هدف ۵:

ارتقای منزلت زنان روستایی:

هدف از اجرای سیاستای زیر، ارتقای منزلت زنان ارزش زن به عنوان نیمی از جامعه اسلامی می باشد.

سیاستها:

۱- گسترش مطالعات و تحقیقات پیرامون نقشهای وزین زنان روستایی و تعیین جایگاه آنان در جامعه.

۲- ارتقای آگاهیهای عمومی در خصوص شخصیت زنان و تأکید بر اصلاح باورهای نادرست نسبت به زن روستایی از طریق رسانه های گروهی.

۳- ارتقای روحیه باروری زنان روستایی و ترغیب آنان به مشارکت در فرآیند تصمیم گیری.

۴- فراهم آوردن زمینه مشارکت سیاسی و حضور زنان در عرصه های سیاستگذاری برای زنان روستایی.

۵- زمینه تضمین شرکت فعال زنان روستایی در تصمیم گیریهای سیاسی - اجتماعی روستایی.

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoocn.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۵۱۱ تماس حاصل نمایید

۶- فراهم آوردن تهمیدات لازم جهت واگذاری کار زنان روستایی به خودشان.

۷- حمایت از گسترش سازمانهای غیر دولتی زنان.

www.kandoocn.com
www.kandoocn.com
www.kandoocn.com

فهرست منابع مأخذ فارسی:

۱- ازکیا، مصطفی « مقدمه‌ای بر جامعه شناس توسعه روستایی: تهران - انتشارات اطلاعات ۱۳۶۴.

۲- امین زاده، فرخ، جمعیت شناسی کار، جلد دوم، انتشارات دانشگاه ملی ایران ایران - ۱۳۵۸.

۳- انصاف پور غلامرضا حقوق و مقام زن از آغاز تا اسلام.

۴- با زن، مارس، کریستیان برمبرژه، گیلان و آذربایجان شرقی.

۵- با زن، مارسل، ترجمه دکتر مظفر امین فرشچیان، جلد اول، انتشارات قدس رضوی.

۱۳۷۹.

۶- بدیعی، ربیع، جغرافیای مفصل ایران، انتشارات اقبال، تهران ۱۳۷۲.

۷- برداران، مسعود بررسی حیطه فعالیت‌های زنان روستایی و تعیین نیازهای آموزش آنان در

قالب ترویج خانه‌داری، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت

مدرس، ۱۳۶۹.

۸- برنامه و توسعه، سازمان برنامه و بودجه شماره « ۳ » دوره دوم، ۱۳۷۱.

۹- تاکتاک، سابرا، « اقتصاد توسعه » ترجمه دکتر زهرا افشاری، جهاد دانشگاهی ۱۳۷۹.

۱۰- تودارو، مایکل، توسعه اقتصادی در جهان سوم، ترجمه غلامعلی فرهادی، جلد اول،

وزارت برنامه و بودجه ۱۳۶۴.

۱۱- جارالهی، فدرا. تاریخچه اشتغال زنان در ایران، فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۳ و ۴

بهار ۱۳۷۲.

۱۲- جولی، ریچارد « اشتغال در جهان سوم » مسائل و استراتژی، مترجم احمد خزاعی،

انتشارات وزارت برنامه « بودجه » چاپ اول، تهران ۱۳۷۸.

۱۳- جهادسازندگی، جایگاه نیروی انسانی در اقتصاد کشاورزی ایران - معاونت طرح و

برنامه دفتر مطالعات اقتصادی، ۱۳۷۹

۱۴- جهاد سازندگی، رهیافتهای مشارکت در توسعه روستایی، سلسله انتشارات روشستا و

توسعه: شماره ۴۶ تاریخ، ۱۳۷۰

۱۵- جهاد روستا، نقش زنان در توسعه و احیای منابع طبیعی شماره ۳۳ سال ۱۳۸۰.

۱۶- خانی، فضیله « زنان در کانون توسعه جهان سوم » ارائه شده در دومین سمینار زن و

توسعه، دانشگاه الزهرا (س) آذرماه، ۱۳۷۲

۱۷- خانی فضیله « جغرافیای جنسیت » نگرشی بر جایگاه زن در جغرافیا، در نهمین کنگره

جغرافیدانان ایران. تبریز ۱۳۷۳.

۱۸- دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان گیلان، معاونت امور

بهداشتی - شبکه بهداشت و درمان شهرستان تالش ۱۳۸۳.

۱۹- دفتر امور زنان ریاست جمهوری و صندوق کودکان سازمان ملل (یونیسف) نقش

زنان در توسعه، انتشارت روشنگران، ۱۳۷۲

۲۰- رایینو ه. ل. ولایات دارالمرز ایران - گیلان - ترجمه جعفر خمami زاده - انتشارات

طاعتی، ۱۳۶۶،

۲۱- راوندی، مرتضی « تاریخ اجتماعی ایران » جلد سوم، ۱۳۷۰،

۲۲- رهنمایی، محمدتقی. توانهای محیطی ایران، انتشارات رودکی.

۲۳- زنجانی زاده، هما. جنبش اجتماعی زنان، انتشارات روشنگران، ۱۳۷۲

۲۴- سنبله، نشریه اشتغال زنان روستایی ایران، شماره ۱۰۷، ۱۳۷۸،

۲۵- سازمان برنامه و بودجه، « برنامه و توسعه » شماره ۳ دوره دوم، ۱۳۷۱

۲۶- سازمان برنامه و بودجه در کاربرد شاخصهای اجتماعی - اقتصادی در برنامه ریزی

توسعه. مترجم - دکتر هرمز شهدادی، ۱۳۷۷،

۲۷- سازمان برنامه و بودجه « زنان در کشورهای در حال توسعه، قربانیان نامرئی بحران

اقتصادی » بی تا.

۲۸- سازمان آب منطقه ای گیلان، سالنامه هواشناسی وزارت نیرو.

۲۹- سازمان جهانی خواربار و کشاورزی (فائو) نقش زنان در توسعه کشاورزی و جایگاه

تصمیم گیری، مجله جهاد، شماره ۱۵۵ و ۱۵۶، سال دوازدهم، مرداد و شهریور ۱۳۷۱.

۳۰- سازمان فائو « نقش زنان در توسعه کشاورزی » ترجمه غلامحسین صالح نسب، مجله

جهاد شماره ۱۵۳، ۱۳۷۱،

۳۱- سعیدی، عباس، نقش پنهان زنان در توسعه روستایی، دومین سمینار زن و توسعه،

دانشگاه الزهرا (س)، ۱۳۷۲

۳۲- شکوری، چنگیز. سیری در کوچ نشینان تالش، انتشارات آذر خزر، ۱۳۸۲

۳۳- طالش اندوست، فرشته. سیمای اقتصادی - اجتماعی شهرستان تالش معاونت هماهنگی

و برنامه ریزی سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۷۷

۳۴- اصلاح عربانی، ابراهیم، « طلیعه کتاب گیلان » گروه پژوهشگران ایران -، ۱۳۷۷

۳۵- عظیمی دو بخشی « روند شهرنشینی در گیلان » پایان نامه فوق لیسانس، به راهنمایی

دکتر شاپور گودرزی نژاد، دانشگاه تهران.

۳۶- گروه بررسی نقش زنان روستایی، وزارت کشاورزی، مجله اقتصاد کشاورزی و

توسعه، ۱۳۸۰،

۳۷- مرکز تحقیقات روستایی و اقتصادی کشاورزی وزارت کشاورزی - نقش اجتماعی و

اقتصادی.

۳۸- مرکز آمار ایران. فرهنگ آبادیهای کشور - استان گیلان -، ۱۳۶۵

۳۹- مرکز آمار ایران. فرهنگ آبادیهای کشور - استان گیلان.، ۱۳۷۵

۴۰- مرکز آمار ایران. نتایج تفضیلی مشارکت زنان در نیروی کار ۱۳۶۵-، ۱۳۷۵

۴۱- مرکز آمار ایران. آمارنامه استان گیلان، سال، ۱۳۸۰

۴۲- مرکز آمار ایران. سرشماری نفوس و مسکن، سال ۱۳۶۵-، ۱۳۷۵

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoocn.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۰۵۱۱ تماس حاصل نمایید

۴۳- مرکز آمار ایران. سالنامه آماری استان گیلان سال ۱۳۸۱،

۴۴- منوری، سید مسعود. تالاب انزلی. نشر گیلکان، ۱۳۶۹

۴۵- مرادی، آزاده، مقاله اشتغالزایی زنان روستایی در زمینه صنایع تبدیلی، هوس، نشریه

آموزشی ترویجی جهاد کشاورزی، ویژه مروجان زن روستایی، شماره ۴۳-۴۲. ۱۳۸۳

۴۶- مشیری، رحیم.

۴۷- معروفی، پروین، دانش امروز زنان روستایی، نشر آموزش کشاورزی، دفتر ترویج

فعالیت‌های زنان روستایی، جلد ۲، ۱۳۷۸

۴۸- نادری، ابوالقاسم، «صنعت روستایی و توسعه اقتصادی» در مجله زمینه، سال سوم،

شماره ۲۳، خرداد ۷۲.

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoocn.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۵۱۱ تماس حاصل نمایید

Filename: Document1
Directory:
Template: C:\Documents and Settings\hadi tahaghoghi\Application
Data\Microsoft\Templates\Normal.dotm
Title: 5-1-5-
Subject:
Author: SinaSoft
Keywords:
Comments:
Creation Date: 3/18/2012 11:32:00 PM
Change Number: 1
Last Saved On:
Last Saved By: hadi tahaghoghi
Total Editing Time: 0 Minutes
Last Printed On: 3/18/2012 11:32:00 PM
As of Last Complete Printing
Number of Pages: 91
Number of Words: 11,392 (approx.)
Number of Characters: 64,937 (approx.)